

Petra Vidali

Predstavljam si, da je "dokumentarna opera" raziskava v formi/formatu glasbenogledališkega dela oziroma da je način, kako o neki raziskovalni temi spregovoriti skozi ta format. Kaj je pa zares?

"Doslje smo posamezna dela glasbenogledaliških formatov - oziroma večvrstne choregie projekte - poskušali opisati kot denimo vizualni koncert, tablojo, performativna glasovna inštalacija ... Tokrat je opera, kar v italijanskem jeziku pomeni delo. Ovis je prostorna delavnica, v kateri se srečujejo odrske umetnosti in dokumentarna gradiva. Osredotoča se na resnične zgodbe, zgodovinske dogodke in aktualne družbene teme skozi zgodbe, v katerih nastopajo Dolly, Džingiskan, Jazon, Casanova, Medičejci, Washington, Vikingi, Che Guevarra ... Gledalca vabimo, da vstopi v raznolikost idej, vonjev, zvokov in okusov, produktov in stvareh, ki izvirajo iz življenja in sobivanja z ovcami. Sreča se z zgodovinskimi in s sodobnimi temami, z mitologijo in možnostjo odrešitve, z ekologijo in eksploatacijo živali ter dobi vpogled v več različnih obrazov človeštva skozi prizmo ene vrste sodoprstega prežvekalca."

Mejna področja in mejni formati so sploh značilni za vaše delo.

"Mejni formati nudijo prostor drugačnega raziskovanja, tudi zaradi narave, ki jo prinaša interdisciplinarnost. Ovis je nadaljevanje linije, zastavljene v projektu Phenos (za grlo), leta 2020, ki je govoril o sistemu globalne industrije produkcije mesa in s tem o odnosu med človeškimi in nečloveškimi živalmi. Nato smo lani Homo faber obrnili fokus v raziskovanje tradicionalnih oblik in disciplin dela ter emancipirali oziroma povabili na oder procese, ki izginjajo zaradi ekološkega in hitrega produkciranja znotraj hiperprodukcije. Zato je najbrž tomo faber deloval skorajda kot nostalgični pogled k skupnosti in lokalni samozadostnosti onkraj eksploatacije. Ovis to nadaljuje s pogledom na globalni sistem, ki se je ustvaril zaradi in okoli rečesa na prvi pogled tako nedolžnega, kot je ovca. Izkaže pa se, da je ovca v našem središču kultur, okrog katerih se pradijo prve civilizacije, kar skozi srednji vek, renesanso in moderno dobo vodi v globalno dominacijo kapitala, kot ga poznamo danes. Če se nam zdi, da je trenutni politični red obvezen, zgodovina sveta skozi ovco ponudi mikro branje la eni strani naključne, na drugi neovaveščene, na tretji pa zelo načrtovane konstrukcije sveta. Volna je zanimiva udi zato, ker predstavlja okvirje raznih družbenih odnosov in statusov v procesu njene proizvodnje, ki govorijo o razrednih razlikah, skozi delitev del pa se držajo tudi odnosi med spoloma.

Zanima me torej premikati meje tega, kak način razmišljamo o družbi skozi zgodbe, ki se plečejo okoli navidez samomevnih stvari in idej. Govoriti na tak

KARMINA ŠILEC

Dolgočasne ovce, ki spreminjajo svet

Pred premiero dokumentarne opere Ovis z avtorico idejne zasnove, glasbe in besedila ter oblikovalko prostora. O različnih obrazih človeštva skozi prizmo ene vrste sodoprstega prežvekalca

način o stvarih se mi zdi pomembno, ker to destabilizira 'obvezno' sedanjost, zastavljeno s tržnim globalizmom, ali še bolje - s karcinogenim globalizmom mreže produkcije, katerega ključna lastnost je več in več in več."

Redkokdo, ki ima občutek za eksperimentalne formate, hkrati matematično natančno izračuna, koliko jih bo. V vašem projektu bo 25 % zvoka in glasbe, 45 % gledališkega eseja in 30 % performansa.

"Seveda ne gre za natančen matematični izračun, temveč za približno orijentacijo gledalca o tem, kako je zasnovan dogodek. Ko sem kdaj obiskala kak festival, se mi je podoben opis zdel koristen, ker mi je dal osnovno idejo o tem, kaj dogodek prinaša."

Izbiro objekta proučevanja ste delno že pojasnili, a vseeno, kako ste prišli do ovce?

"Ovis je najbrž odraz oziroma izziv ob spoznanju o tesnobi vasezavezanosti človeške vrste. Pripoveduje o pretklosti, sedanjosti in prihodnosti sobivanja človeka in ovce ter nas sooča z obojem, s fascinacijo nad skorajda neskončnimi dimenzijami tega odnosa, pa tudi z brutalnostjo zgodovine in sedanjosti, ki govori iz teh zgodb, predmetov in idej.

V Ovis je vsaka misel, predmet, fotografija hkrati kurioziteteta tega tisočletja trajajočega odnosa med človeško in nečloveško živaljo, in je hkrati tudi prikaz relativizacij, upravičevanj, zamegljevanj, prikrivanj in nečimrnosti prepričanja o človekovi nadvladi. Je pa tudi ogledalo človekovi nekropolitiki, ki določa, kdo (in kako) živi in kdo (in kako) umre."

Ovce zasedajo visoko mesto med nezastopanimi in zgodovinsko nevidnimi skupinami

Predstavljamo si lahko, kako pomembna je (bila) za človekovo prehrano, obleko in simboli in imaginarij, kot žrtveno jagnje in kot tista žival, ki simbolizira nerefleksirano množično obnašanje ... Zapisali ste celo, da je "med živalmi najmočnejše vplivala na življenje ljudi." Obstaja okoli te teze konsenz?

"Nastanek prvih mestnih držav, mongolski imperij, mezopotamsko, egipčansko, feničansko, grško in rimsko cesarstvo, razvoj knjige, Vikingi, računovodski sistemi, starozavezni Izrael, srednjeveški samostani, florentinska umetnost, prehod iz fevdalizma v kapitalizem, španski in britanski imperij, industrijska revolucija, kapitalizem, biotehnologija - ovce so osrednji del vseh teh zgodb. Z vzponom interdisciplinarnih živalskih studijev, zlasti tistega, ki raziskuje živali kot subjekte in akterje z lastno zgodovino, je vse bolj jasno, da ovce zasedajo visoko mesto med nezastopanimi in zgodovinsko nevidnimi skupinami.

Sprva so ljudje ovce le jedli, nato so jih pomolzili in naredili sir, iz kož naredili oblačila, kasneje še volno, uporabili maščobo in se v mrzlih nočeh greti ob njihovih telesih. Posušeni ovčji gnoj pa so, kot danes brikete, uporabljali kot brezplačen vir energije. Svojtčas so ovce predstavljale praktično celotno kmetijo; njihovo meso, mleko, koža, dlaka in rogovi so bili edini živalski kmetijski proizvodi, ki so obstajali. Svoje pa so ovce prispevale celo pri vzgoji žit, ječmena in pše-

Karmina Šilec: "Videti je, kot da imamo vsi neke zgodbe in izkušnje z ovcami. V kreiranju gre za ustvarjanje in kontekstualizacije, ki jih vodi ideja: zgodovina sveta skozi perspektivo ovce." Foto: Iztok Bončina

predstavljale so blaginjo. Hkrati z udomačitvijo so v človekov svet stopile tudi preko svoje funkcije v magičnem svetu človeka, kot nekdo, ki je človeč in, enako kot človek, smrten. Čeprav po videzu in telesnih lastnostih zelo drugačne, so mu hkrati tudi podobne. Človek jim je pripisal moč, celo višji, nadetični status. In ta se pojavlja v mnogih kulturah in religijah po vsem svetu.

Kasneje je zaradi osrednjega pomena volne zgodba imperija ovčereje tudi zgodba o imperialni ekspanziji ter o oblikovanju in preoblikovanju globalnega kapitalizma ter s tem sodobnega sveta. Države so se bojevale za pašna zemljišča, delodajalci so krajšali otroštvo svojih delavcev, uvedba strojev je povzročala izseljevanja iz starodavnih pridelovalnih središč, delavci pa so se borili za svobodo in zaslužek. Moški in ženske, ki so se prej preživljali z majhnimi zemljišči, na katerih so poleg hrane pridelovali meso in volno, so nato dokončno doživeli konec svojega načina življenja. Zapustili so svoja kmetijska orodja in kolovrate in se odpravili v tovarne. Volneni imperiji so bili od vsega začetka prizorišče nenehne globalne boja med prvotnimi naselenci in lastniki čred, trgovci in državniki, kmeti in trgovci, delavci in lastniki tovarn. V tem, in v mnogih drugih pogledih, je imperij volne v veliki meri uvedel sodobni svet. Ovce tudi naseljujejo vse kontinente razen Antarktike. Če kakšna žival na tem svetu, je ovca tista, ki je zares vplivala na življenje ljudi. Med živalmi najbrž najbolj."

Velik bo delež raziskovalcev, poznavalcev kakšnega od segmentov lika in dela ovce. Vključili ste umetnostno zgodovinarico, filozofa, borko za pravice živali, bibličistko ... Ste našli ljudi, ki so se z ovcami že ukvarjali, ali so/bodo to naredili za potrebe predstave?

"Oboje. Nekateri imajo zelo tesne izkušnje z ovcami, kot denimo filozofinja Dr. Teja Brooks Pribac, ki živi s posvojenimi ovcami. Nekaterim je blizu določen segment projekta, kot je denimo dr. Snežni Večko biblični aspekt jagnjeta, dr. Lochlannu Jainu tako imenovani WetNet (povezava med ljudmi in živalmi, ki ustvarjajo poti za prenos patogenov), dr. Marjeti Ciglienečki pa ovca v likovnih upodobitvah. Z nekaterimi pa smo skupaj izbrali smer, ki bi bila lahko zanimiva. Dr. Mladen Dolar v prispevku izhaja iz Kafkove kratke zgodbe Kri-

žanje, avstralska politična sociologinja Samantha Balaton Chrimmes je naredila prispevek o genocidu nad aborigini, dr. Andrej Hozjan ovco predstavi skozi zgodovinski sprehod, dr. Maja Rupnik govori o znanstvenih poskusih z ovcami ... Vsekakor je tema sodelujočim zanimiva, ne le raziskovalcem, tudi izvajalcem v umetniškem delu projekta. Videti je, kot da imamo vsi neke zgodbe in izkušnje z ovcami. V kreiranju gre za ustvarjanje in kontekstualizacije, ki jih vodi ideja: zgodovina sveta skozi perspektivo ovce. Zato so Dolgočasne ovce, ki spreminjajo svet - tak je podnaslov projekta - soredje in povezovanje tem z različnih področij, obiskovalci pa se med dogodom, ki sva ga zasnovala z režiserjem in scenografom Dorianom Šilecem Petkom, premikajo med različnimi prizorišči in vstopajo v različne vizualne krajine."

Je to, da je za ovco značilno, hm, melodično oglašanje, tudi vplivalo na izbiro? Kaj je oblikovalo glasbeni del?

"Nekaj tega tonskega gradiva je seveda našlo prostor v zvočnem svetu predstave. Posredno pa je ovca zastopana tudi v instrumentih, ki jih bomo slišali v predstavi - v gajdah in diplah, ki so narejene iz ovčje kože ter v drugih instrumentih, ki imajo določene dele narejene iz delov ovčjega telesa. Ovca je namreč neposredno s svojim telesom vplivala na razvoj glasbe kot pratrobilo (rogovi), struna (za godala in brenkala), meh (za srednjeveška glasbila, harmonike), file (v klavirju), lanolin (kot mazivo za trobila). Premoženje, pridobljeno s trgovanjem z volno, je vodilo do mestečen, ki so spodbudila nastanek glasbenih del in razvoj opere. Procesi dela, povezani z volno, pa so bili tudi inspiracija za različne ljudske in umetniške stvaritve. Idile 'pastoralnega' in 'bukoličnega' predenja imajo korenine že v antiki. Od leta 1760 dalje, ko je industrializirano strojno predenje postopoma nadomestilo domače predenje, pa je ta proces spodbudil nastanek predilnih skladb Schumann, Brahmsa, Ravela, Schuberta, Wagnerja, Gounoda in drugih.

Pri gradnji glasbenega dela Ovis so uporabili augmentirani zvoki dud in glasovi vokalstov razširjenih vokalnih tehnik. Gre za množenje stikov med več akustičnimi kulturami, gre za srečanje sicer oddaljenih glasbenih identitet."

Za slovenske produkcijske razmere je to velika produkcija, za nevladno organizacijo pa sploh. Že projektni zbor je velik, potem pa še ekipa ustvarjalcev in drugih izvajalcev ... Premiera bo v kulturni četrti Minoriti, na različnih prizoriščih, 15. novembra. Kdo je podprl projekt in seveda, kako bo s postprodukcijo? Žal je za kar nekaj vaših projektov mogoče reči, da so bili na ogled predmokat ...

"Predstava bo letos za javnost izvedena trikrat, ob premieri še repriza 16. novembra in 14. novembra kot javna generalka. Seveda razmišljamo tudi o tem, v kakšni obliki izvesti nadaljnje ponovitve. Projekt sofinancirata Mestna občina Maribor in Javni sklad za kulturne dejavnosti republike Slovenije, v pripravi izvedbe pa sodelujemo z Lutkovnim gledališčem Maribor in kulturno četrtjo Minoriti."

Dokumentarna opera Ovis Foto: Arhiv CS

Sodelujoči

Dr. Samatha Balaton Chrimmes, politična sociologinja
Dr. Marjeta Ciglienečki, umetnostna zgodovinarica
Dr. Mladen Dolar, filozof
Dr. Andrej Hozjan, zgodovinar
Dr. Lochlann Jain, antropolog in umetnik
Dr. Teja Brooks Pribac, filozofinja in aktivistka za pravice živali
Dr. Maja Rupnik, mikrobiologinja
Dr. Juan Manuel Tebes, raziskovalni zgodovinar
Dr. Terezija Snežna Vrečko, bibličistka
Gregor Zorc, igralec
Minca Lorenci, igralka
Gregor Luštek, pesalec

Andrej Fon, glasbenik
Jasmina Črncič, Mojca Borko in Eva Germ, pevke
Projektni zbor Choregie Ustvarjalna skupina Karmina Šilec, avtorica idejne zasnove, glasbe in besedila, oblikovalka prostora
Dorian Šilec Petek, avtor izvedbene zasnove, oblikovalec prostora, videa in svetlobe
Danilo Ženko, oblikovalec zvoka
Andrej Hajdinjak, oblikovalec svetlobe
Mojca Redjko in Marisa Filipčič, kreativni sodelavki
Sodelavci iz Lutkovnega gledališča Maribor in Minoritov.

USTVARJALCI BOBA LETA PREDSTAVLJAJO

TOTA KOMEDIJA

ALEKŠANDER POZVEK

TANJA KOCMAN

VEČER eventim

LUTKOVNO GLEDALIŠČE MARIBOR 7. NOVEMBER | 19.30

Dolgočasne ovce, ki spreminjajo svet

Novi projekt Karmine Šilec, ki bo premierno uprizorjen danes v Mariboru, je posvečen fenomenu ovac, ki so od vseh živali najbolj vplivale na življenje ljudi.

V več kot triurnem performansu bosta med drugimi nastopila Grega Zorc in Gregor Luštek.
FOTO: Dorijan Šilec Petek

»Ovce kot nečloveške živali, ki živijo v človekovi bližini, so pogosto kategorija bitja, absolutni drugi, po katerem se meri človeško življenje. Pripisujemo jim nižji etični status in hkrati višji nadetični status žrtve.« **Karmina Šilec** bo fenomen ovac ter relacijo med človekom in ovco predstavila v svojem novem projektu *Ovis*, ki vključuje tudi dokumentarno opero *Neumne ovce, ki spreminjajo svet*.

Ovis je po besedah Karmine Šilec nadaljevanje razmišljanja o odnosu med človeško in nečloveško živaljo, zastavljenega že v projektu *Threnos (za grlo)*, ki ga je postavila na oder pred štirimi leti. »Vodi nas skozi človeške zmage nad primitivnimi in neumnimi ovci ter demonstrira našo (ne)vednost in živalsko (manj)vrednost. Če je kakšna žival na tem svetu, je ovca tista, ki je najbrž najbolj vplivala na življenje ljudi. Ključna v človekovi zgodovini nas ta izjemna žival hrani, zdravi, oblači in pomaga do blaginje in bede, graditi imperije in opustošiti krajine, urediti dom in odkrivati nove celine, graditi mesta in ustvarjati umetnine.«

FOTO: promocijsko gradivo

Ovis sestavlja več projektov, osrednji del je dokumentarna opera *Dolgočasne ovce, ki spreminjajo svet*. Okoli nje so še geolokacijsko pripovedništvo *Točka dostopa*, performativna razstava *Muzej ovce*, instalacija *Pastorala* ter knjiga v nastajanju. V njih se soočamo z obojim, fascinacijo nad dimenzijami tega sobivanja, pa tudi z brutalnostjo tega odnosa. V *Točki dostopa* lahko poslušalci na nekaj mestih v Mariboru na pametnem telefonu s pomočjo aplikacije poslušajo dve pripovedi o ovcah in človeku. Instalacija *Pastorala* je nekrografija oziroma odmev na zgodovino smrti in ultranasilja, ki se odvija desetletja, stoletja in še traja, *Muzej ovce* pa je pripoved o tem, kaj vse je ovca naredila za nas.

Ovce so bile definirane kot neumne, tudi zato, ker so sledilci. Pri tem smo ljudje pozabili, koliko je tudi naše vedenje prežeto s posnemanjem, sledenjem, torej s socialnim učenjem in drugimi oblikami odvisnosti od ljudi okoli nas.

Karmina Šilec

Opero, ki bo premierno uprizorjena danes v mariborski kulturni četrti Minoriti, sestavljajo gledališki eseji, zvok in glasba ter performans. Zastavljena je tako, da v njej o temah, povezanih z ovco, najprej govorijo znanstveniki. Politična sociologinja Samantha Balaton Chrimes o avstralskem aspektu ovčereje, umetnostna zgodovinarica Marjeta Ciglencečki o ovci v likovni umetnosti, zgodovinar Andrej Hozjan o imperializmu in zgodovini, povezani z industrijo ovce, ameriški antropolog Lochlann Jain o prvih znanstvenih poskusih z ovcami, mikrobiologinja Maja Rupnik o sodobni mikrobiološki znanosti ter bibličistka Terezija Snežna Večko o interpretaciji ideje ovce in pastirja v *Svetem pismu*.

Povezovanje različnih disciplin

V te prispevke se vključujejo še filozof **Mladen Dolar**, ki bo izpeljal svojo misel z izhodiščem v **Kafkovi** črtici *Križanje*, slikarka **Anka Krašna** s ciklom *Ovce*, argentinski zgodovinar **Juan Manuel Tebes** ter igralca **Gregor Zorc** in **Minca Lorenci**, glasbenik **Andrej Fon**, projektni mešani zbor Choregie, vokalne solistke ansambla Kebataola (**Jasmina Črnčič**, **Eva Germ** in **Mojca Borko**) in plesalec **Gregor Luštek**. Obiskovalci se med dogodkom, ki traja tri ure in pol in ga je konceptualno ter vizualno Karmina Šilec zasnovala z režiserjem in scenografom **Dorianom Šilcem Petkom**, premikajo med prizorišči kulturne četrti Minoriti.

»Ovce so bile definirane kot neumne, tudi zato, ker so sledilci. Pri tem smo ljudje pozabili, koliko je tudi naše vedenje prežeto s posnemanjem, sledenjem, torej socialnim učenjem in drugimi oblikami odvisnosti od ljudi okoli nas. Ovcam se pripisuje tudi sramežljivost.

Sramežljive ljudi se prav tako pogosto napačno dojema kot manj inteligentne.

A ovce so pač toliko inteligentne, kolikor je treba. Če bi bile bolj inteligentne, bi bilo to nepotrebno oziroma neprilagojeno, saj bi bile zaradi dodatnih energijskih potreb napredne kognicije ekološko nekonkurenčne. Ovce je treba razumeti pod njihovimi pogoji in ne na podlagi človekovega pogleda na inteligenco in nagnjenost naše vrste, da ko gre za kognitivno, sami sebe uporabljamo kot merilo,« je poudarila Karmina Šilec.

Karmina Šilec FOTO: Iztok Bončina

Delo, Peter Rak, 15. 11. 2024

<https://www.delo.si/kultura/oder/dolgocasne-ovce-ki-spreminjajo-svet>

Ko ovce zasedejo celotno kulturno četrt: dokumentarna opera Dolgočasne ovce, ki spreminjajo svet

Premierna izvedba na več prizoriščih mariborske Kulturne četrti Minoriti

Dolgočasne ovce, ki spreminjajo svet je naslov dokumentarne opere, ki je nastala v produkciji Carmine Slovenice in je del širšega projekta OVIS, ki v ospredje postavlja to za človekov razvoj bistveno živalsko vrsto.

Dokumentarna opera *Dolgočasne ovce, ki spreminjajo svet* bo premiero doživela **drevi ob 18. uri** na več prizoriščih Kulturne četrti Minoriti v Mariboru.

Plesalec Gregor Luštek in igralec Gregor Zorc.
Foto: Carmina Slovenica/DSP

Po besedah avtorice idejne zasnove **Karmine Šilec**, ki je tudi oblikovalka prostora, glasbe in besedila, gre za dokumentarno opero, kjer je "*nekaj zvoka in glasbe, torej glasbeni del, potem pa so tu še gledališki eseji, kjer sodeluje več predavateljev z različnih področij – zgodovine, biologije, filozofije, religije, umetnostne zgodovine. Vsak ima svoj vstop v to temo in v te gledališke eseje se potem vključujejo performerji, gledališki igralci, plesalci, glasbeniki. Skratka, vse je na neki način prepleteno, da zajamemo najširši mogoči vidik pogleda na žival, ki je močno vplivala na našo zgodovino.*"

Karmina Šilec (1967). Foto: Carmina Slovenica/Iztok Bončina

Kolikšen je vpliv ovac na človeštvo?

Kot je poudarila, so ovce bistvene za človeški razvoj. *"Med živalmi je ovca najmočnejše vplivala na življenje ljudi. Ključna v človekovi zgodovini nas ta izjemna žival hrani, zdravi, oblači, nam pomaga do blaginje in bede, graditi imperije in pustošiti krajine, urejati dom in odkrivati nove celine, graditi mesta ter ustvarjati umetnine."*

Zbirka OVIS, del katere je ta dokumentarna opera, daje ovcam priložnost, da povedo svojo zgodbo. *"Raziskuje, kako močno so ovce vplivale na človeštvo in naravo, od kod so prišle in česa izjemnega smo se ljudje od njih naučili. Uspeh ali neuspeh civilizacij je bil odvisen od ovac. Njihova vloga v prehrani je človeka biološko spremenila, pomembne so v sodobni medicini, znanosti, gospodarstvu in industriji, v številnih kulturah nosijo velik simbolni pomen,"* je še dejala Šilec. Zbirka OVIS zajema torej še druga dela na temo ovce, tema se pojavi tako rekoč v več agregatnih stanjih. Poleg dokumentarne opere med drugim *"zajema še knjigo in podprojekt, ki se mu reče Točka dostopa, kjer so pripovedi, vezane na ovco, narejene kot geolokacijske inštalacije"*.

Glede izvedbe dokumentarne opere na več lokacijah po mariborski Kulturni četrti Minoriti je Karmina Šilec pojasnila: *"Najprej pridemo v minoritsko cerkev, kjer je zvočna inštalacija z zvoki ovce. Potem se občinstvo preseli v veliko dvorano lutkovnega gledališča, kjer sta nova scenografija in prvo predavanje domačega predavatelja o zgodovini imperializma. Zatem se prek videa javi predavatelj iz tujine, in ko se to predavanje konča, gremo spet vsi nazaj v cerkev, kjer nas pričaka redovnica bibličistka in predstavi svoj vidik. V bistvu se ves čas gibamo med prostori, v Sodnem stolpu se na primer odpre razstava muzeja ovce."*

Dokumentarna opera je del širšega projekta OVIS, zamišljenega kot platno, na katerem se projicira zgodovina sveta skozi ovco.
Foto: Carmina Slovenica

V projektu OVIS sodelujejo: politična sociologinja **Samantha Balaton Chrimes**, umetnostna zgodovinarica **Marjeta Ciglencečki**, filozof **Mladen Dolar**, zgodovinar **Andrej Hozjan**, antropolog in umetnik **Lochlann Jain**, filozofinja in aktivistka za pravice živali **Teja Brooks Pribac**, mikrobiologinja **Maja Rupnik**, raziskovalni zgodovinar **Juan Manuel Tebes** ter bibličistka **Terezija Snežna Vrečko**.

Vključeni so še: igralca **Minca Lorenci** in **Gregor Zorc**, plesalec **Gregor Luštek**, glasbenik **Andrej Fon**, pevke **Jasmina Črnčič**, **Eva Germ** in **Mojca Borko** ter Projektni zbor CHOREGIE.

Pod glasbo se ob Karmini Šilec podpisujeta **Henry Purcell** in **Samuel Barber**, **Dorian Šilec Petek** je avtor izvedbene zasnove, oblikovalec prostora, videa in svetlobe, **Danilo Ženko** oblikovalec zvoka ter **Andrej Hajdinjak** oblikovalec svetlobe.

RTV SLO; Osmi dan, 18. 11. 2024

<https://www.rtv slo.si/kultura/glasba/ko-ovce-zasedejo-celotno-kulturno-cetrtdokumentarna-opera-dolgocasne-ovce-ki-spreminjajo-svet/727521>

Dokumentarna opera Karmine Šilec OVIS – Dolgčasne ovce, ki spreminjajo svet

RTV 365 Kultura, Premiera dokumentarne opere Carmine Slovenice, 15. 11. 2024

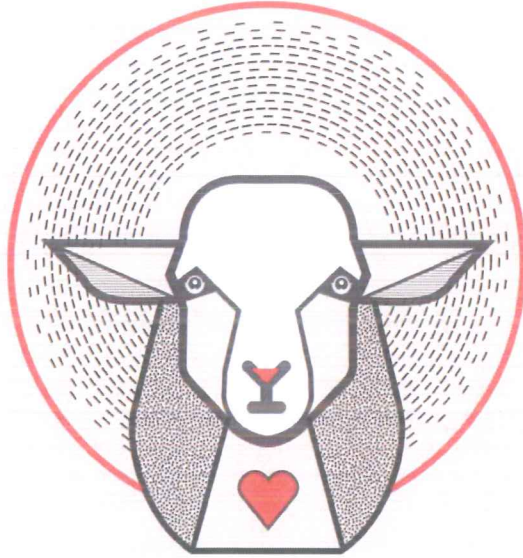
<https://www.rtv slo.si/kultura/glasba/ko-ovce-zasedejo-celotno-kulturno-cetrtdokumentarna-opera-dolgocasne-ovce-ki-spreminjajo-svet/727521>

Premiera dokumentarne opere Carmine Slovenice

MMC RTV SLO, STA, 15. november 2024

<https://www.rtv slo.si/kultura/glasba/ko-ovce-zasedejo-celotno-kulturno-cetrtdokumentarna-opera-dolgocasne-ovce-ki-spreminjajo-svet/727521>

OVIS: DOLGOČASNE OVCE, KI SPREMINJAJO SVET

dokumentarna opera

Karmina Šilec: OVIS

Dolgočasne ovce, ki spreminjajo svet

Ovce so bistvene v človeški zgodbi.

Med živalmi je ovca najmočneje vplivala na življenje ljudi. Ključna v človekovi zgodovini nas ta izjemna žival hrani, zdravi, oblači, nam pomaga do blaginje in bede, graditi imperije in pustošiti krajine, urejati dom in odkrivati nove kontinente, graditi mesta in ustvarjati umetnine.

Ovce niso le rejne živali, ki čakajo, da postanejo ovčetina.

OVIS postavlja to vsakdanjo vrsto v ospredje. Raziskuje, kako močno so ovce vplivale na človeštvo in naravo, od kod so prišle in česa izjemnega smo se ljudje od njih naučili. Uspeh ali neuspeh civilizacij je bil odvisen od ovac. Njihova vloga v prehrani je človeka biološko spremenila, pomembne so v sodobni medicini, znanosti, gospodarstvu in industriji, v mnogih kulturah nosijo velik simbolni pomen.

OVIS daje tem bitjem priložnost, da povedo svojo zgodbo.

OVIS je platno, na katerem se projicira zgodovina sveta skozi ovco: od starodavne Mezopotamije do Medičejcev in začetka opere; od trgovine z volno, ki je končala vojne, do ovčjih črev za nadzor rodnosti in preprečevanje širjenja sifilisa. OVIS preizprašuje odnos med ljudmi in živalmi. Projekt je zasnovan kot prostor vključevanja in povezovanja različnih disciplin: religije, glasbe, filozofije, kemije, medicine, umetnosti, zgodovine in drugih. Metaforično izhodišče je ovca kot marginalizirani subjekt.

Izvajalci: Dr. Samatha Balaton Chrimes, Dr. Marjeta Ciglencečki, Jasmina Črnčič, Dr. Mladen Dolar, Andrej Fon, Dr. Andrej Hozjan, Dr. Lochlann Jain, Minca Lorenci, Gregor Luštek, Dr. Teja Brooks Pribac, Dr. Maja Rupnik, Dr. Juan Manuel Tebes, Dr. Terezija Snežna Vrečko, Gregor Zorc, Projektni zbor CHOREGIE

Glasba: Henry Purcell, Samuel Barber, Karmina Šilec

Premiera: 15. november 2024, Kulturna četrt Minoriti, ob 18.00

Ponovitev: 16. november, ob 18.00

Produkcija: Carmina Slovenica, 2024

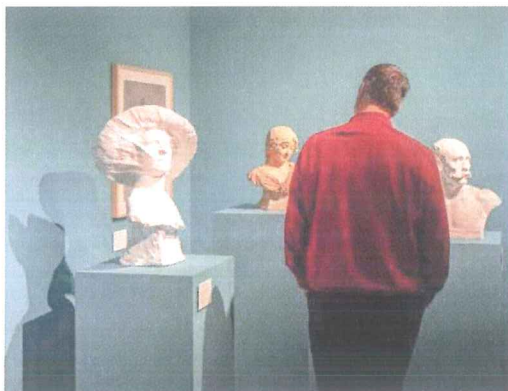
V sodelovanju z:

Lutkovnim gledališčem Maribor, Kulturno četrtjo Minoriti in novoglasbenim gledališčem Choregie

Spletna stran: <https://www.carmina-slovenica.si>

Vstopnice: <https://www.lg-mb.si/blagajna/>

[HTTPS://WWW.NASIZBORI.SI/EVENT/OVIS-DOLGOCASNE-OVCE-KI-SPREMINJAJO-SVET-2/2024-11-16/](https://www.nasizbori.si/event/ovis-dolgocasne-ovce-ki-spreminjajo-svet-2/2024-11-16/)

Ker so bile pri nas izvezte iz Šolanja, so Slovenke odhajale na študij na Dunaj, v Firence, Prago, bližnji Zagreb. Foto: Blaž Gutman

razstave so našle tudi nove prostore, ob Jakopičevem paviljonu so razstavljale še na Ljubljanskem velesajmu. Šele leta 1945 je v Ljubljani zrasla Akademija uporabljajočih umetnosti, kamor so se smele vpisati tudi ženske. Ob tem je konec druge svetovne vojne prinesel sveže premisleke o rehabilitaciji ženske kot take in umetnice. A da je do enakopravnosti še dolga pot, je 15 let kasneje v Tedenski tribuni pisala Cita Potokar, slikarka iz prve generacije umetnic, ki so doštudirale v Ljubljani. "Kot slikarka /.../ sem na ravni takega Spartaka. Kot kaže, je namreč še vedno nesporno, da je kljub poklicu ženska še vedno najprimernejša za vzgojo otrok, za prehranjevanje družine, za druga, manj vredna dela v hiši."

Življenjske zgodbe, polne očetov in mož

Morda, lahko upamo, so nekaj več enakopravnosti vendarle doživele umetnice iz zadnje sobe razstave, ki je spomenik sedanjim umetnostim. Tam so na ogled dela avtoric iz druge polovice 20. stoletja, ki v svoji individualnosti kot figure, v paleti tehnik in motivov povzemajo celotno sporočilnost razstave, da namreč v likovni umetnosti obstaja kontinuiteta žensk umetnic. Razstavo zaokrožuje zapuščina slikarke in grafične oblikovalke Stephanie Glax

Imena, ki jih je zgodovina prezrla

V Mestnem muzeju Ljubljana je na ogled več kot 100 del slikark in kipark iz prve polovice 20. stoletja, to so: Terezija Auersperger, Vladimira Bratuž, Karla Bulovec Mrak, Milena Dolgan, Vida Fakin, Alenka Gerlovič, Teodora Hermannsthal, Elza Kastl Obereigner, Ivana Kobilca, Mara Kralj, Henrika Langus, Amalija Oblak Hermannsthal, Dana Pajnič, Elda Piščanec, Cita Potokar, Mira Pregelj, Sonja Rauter Zelenko, Bara Remec, Avgusta Šantel st., Avgusta Šantel ml., Henrika Šantel, Jela Trnkoczy, Helena Vurnik, Anica Zupanec Sodnik, Jelica Žuža.

Pridružene so jim umetnice iz druge polovice 20. stoletja in mlajše: Alenka Eržen, Zdenka Golob, Metka Krašovec, Adriana Maraž, Lidija Osterc, Darinka Pavletič, Duba Sambolec, Vida Slivnik Belantič, Melita Vovk, Mirjam Zupančič, Tina Dobrajc, Katarina Toman Kracina, Iva Trantnik in Helena Tahir.

de Stadler, ki je dunajskega porekla in si je finančno neodvisnost pridobila z ustvarjanjem plakatov. Njeno zapuščino hrani umetniščina pranečakinja v Ljubljani.

”
V ateljehih so sprva delovale kot asistentke, retušerke, vodile so posel, medtem ko je mož, oče ali brat fotografiral

Razstava delo in življenje žensk postavlja v kontekst, ne le zgodovinski in umetniški, temveč v ospredje zraven umetnin umešča življenjske zgodbe, pri čemer, obratno od zgodovinsko prevladujoče moške struje, ne izloča drugega spola, soprogov umetnikov, s katerimi so sodelovale, očetov, ki so jih priučili obrti, one pa so jo pozneje razvile do umetniških težej. Razstava torej ne črta druge polovice človeštva in ne poenostavlja. S tem pokaže, kako drugačna od splošno sprejete je umetniška kronologija pri nas. Polna je žensk. O tem se lahko v Galeriji Jakopič in Mestnem muzeju Ljubljana prepričate še do 25. februarja prihodnje leto.

Šele leta 1945 je v Ljubljani zrasla Akademija uporabljajočih umetnosti, kamor so se smele vpisati tudi ženske. Foto: Blaž Gutman

Foto: Dorian Šilec Petek

Darinka Kores Jacks

O d glasbenih, pravzaprav bolj glasbeno-scenskih projektov, ki jih vodi Karmine Šilec, lahko pričakujemo marsikaj, gotovo pa ne konvencionalnosti. V smislu inovativne presenjetljivosti in neobičajnosti ter umetniške prepričljivosti je tako na specifičen način izpolnila pričakovanja tudi transdisciplinarna opera Op. 1: homo faber, pred do zadnjega sedeža napolnjenim auditorijem premierno uprizorjena v mariborski Minoritski cerkvi v soboto, 9. decembra. Kot avtor glasbe in soizvajalec (elektronika, trobenta) jo je soustvaril priznani jazzovski trobelen, dirigent in skladatelj Izidor Leitinger.

Kot odrski izvajalci so sodelovali multitiinstrumentalist in pripovedovalec Boštjan Gombač, vokalna skupina Fantje na vasi (vodi jo Tone Žuraj) ter številni tradicionalni rokodelci: tkalka Meta Gregorc, čevljar Saša Kovačev, kamnosek Alojz Urnaat, cokolkar Martin Muml, šivilja Vesna Novitovič, popravljalec glasbil Andrej Robnik, tesarja Branko Čelofiga in Ivan Belca. Iz ozadja pa oblikovalec zvoka Danilo Ženko, umetniški svetovalec Dorian Šilec Petek ter sodelavci Lutkovnega gledališča Maribor Gregor Dornik (oblikovalec svetlobe), Gregor Tanček (oblikovalec videa) in Tanja Lužar (asistentka režije).

Soavtorjema je skupno še marsikaj. A če se omejimo na javnosti najbolj očitno iz zgodnjega obdobja njunih karier, je pred dobrega četrta stoletja obema razmeroma hitro uspelo krepko preseči pričakovanja. Karmine Šilec je v Mariboru iz deklisnega pevskega zbora ustvarila institucijo svetovnega slovesa. Izidor Leitinger pa je v Radljah ob Dravi lokalno godbo na pihala povzdignil v izvrzten jazzovski big band.

Nekje v zvočnem ozadju nove predstave je mogoče zaznati kontinuiteto obojega, predvsem skoz interaktivno prepletanost novozavzete osnove z diskretnimi posnetki klasične glasbe, pa tudi predklasičnih, srednjeveških vokalnih skladb, ki se jim (med drugim) posveča Carmina Slovenica. A v raznolikosti in raznorodnosti virov gre še mnogo dalje. Ves čas so v ospredju zvoki proizvodnega ročnega dela, občasno tudi ljudske pesmi na to temo. Kar precej jih je, ki ga slavijo ali vsaj omenjajo - tistih o intelektualni dejavnosti tako rekoč ni.

Odrsko gibanje je predvsem delo obrtnikov (in v enem daljšem prizoru koscev),

KRITIKA TRANSDISCIPLINARNEGA PROJEKTA

Delo. In razmislak o njem

Op. 1: Homo faber, transdisciplinarna opera Karmine Šilec in Izidorja Leitingerja v mariborski Minoritski cerkvi

razporejenih po prostoru, kombinirano s projekcijami besedilnih sporočil in sugestivnih, marsikdaj neprijetnih podob v ozadju (v hitro izmenjujočih se kolažih prikazujejo prizore nasilja, vojn, manifestacij totalitarnih režimov, katastrof...). Vsekakor je predstava nadvse kompleksna in jo je treba z vsemi čuti ter (predvsem) odprtim umom doživeti neposredno, v fizični realnosti. Kot video (ali celo zgozlj zvočni) posnetek ne bi prišla prav do izraza. Osnovna zgodba je pravzaprav preprosta in dokaj premočrtna: od pripovedi o razvoju roke pri človeškem zarodku preko njene mnogoterne funkcionalnosti, povezanosti z orodji, do izdelkov ter končno likofa - pogostitve ob uspešnem zaključku dela, h kateri nastopajoči po izteku okrog 75 minut dolge uprizoritve povabijo še občinstvo.

um brez uma? Enakomerna zvočnost dela je gotovo lahko podlaga glasbenega ritma, tudi melodije. A nad se znosno intenzivnostjo in še sploh v prepletu z zvoki drugih opravil se lahko sprevrže v kakofoničen hrup (morda asociira na zvočila, kot so si jih izmišljali futuristi v želji provocirati in šokirati publiko) ...

Homo faber (najbrž bi bil ustrezen prevod kar delovni človek - torej nekdo, ki iz materialnih danosti z lastno fizično dejavnostjo načrtno proizvaja nekaj novega, po možnosti koristno uporabnega) je dolgo znana razlaga človeškega bivanja. Omenja ga že starorimski mislec Appius Claudius Caecus (312-279 pr. n. š.), v novejšem času mu precej pozornosti posvetili zgodovinar George A. Kubler (1912-1996) ter filozofi Henri Bergson (1859-1941), Max Scheler (1874-1928) in Hannah Arendt (1906-1975). To je tudi naslov romana, ki ga je leta 1957 objavil švicarski pisatelj Max Frisch (1911-1991), v njem pa izraža dvom o utemeljenosti tega koncepta. A vprašljiva je tudi smiselnost po eni strani nasprotno, po drugi pa dopolnjujoče razlage: homo ludens (človek, ki se igra); leta 1938 ga je razdelal nizozemski kulturni teoretik Johan Huizinga (1872-1945).

Predstava deklarativno postavlja v ospredje idejo rokodelstva, ga slavi, povečuje, a hkrati tudi relativizira, je mojšter, ki na odru, etnološki prireditvi, pred razredom solarjev ali turisti demonstrira svojo v vsakdanji praksi tako rekoč izumrlo obrt in tako obojja (vsaj) spomin nanjo, bolj homo faber ali homo ludens? Morda oboje hkrati ...

Ambivalentna občutja vzbujata tudi predstava. Po eni strani z glasbo in harmonično umirjeno mizansceno ter igro svetlobe sproža estetsko ugodje, po drugi ga ruši z občasnimi truščen in z vizualijami spodbujenim nelagodjem. Predvsem pa spodbuja k večplastni in sploh ne nujno prijetni kontemplaciji o realnosti nasploh ter vloži človeka in njegovih prizadevanj v njej posebej.

”
Mnogoplastno, umetniško prepričljivo, a vse prej kot lahkotno delo

A hkrati je nabita z mnogoterimi sopenimi, antropološkimi, psihološkimi, sociološkimi, že kar filozofskimi preizpraševanji o utilitarni proizvodnji ter njenih najrazličnejših vidikih, konceptih in kontekstih. Pa tudi o uporu delavcev, sabotiranju, uničevanju orodij in strojev (ni naključje, da je angleški izraz luddite podoben latinskemu ludus), ki so v industrijski dobi nadomestili neposredno ročno delo. Zdaj ga robotizacija izpodriva še bolj, umetna inteligenca pa posega na področje miselne (tudi umetniške) ustvarjalnosti in svobode, kar daje bojaznim o razčlovečenju še dodatno aktualnost.

Je roka izkušnega obrtnika, ki rutinsko, na videz avtomatsko opravlja zahtevne in natančne repetitivne operacije, res

Foto: Darinka Kores Jacks

PRED PREMIERO

Homo faber: opera rokodelcev

V produkciji Carmine Slovenice bo v soboto v Minoritski cerkvi premiera nove transdisciplinarne opere z naslovom Op. 1: homo faber, ki v ospredje postavlja idejo rokodelstva

Predstava, ki sta jo zasnovala skladatelj Izidor Leitinger in dirigentka ter režiserka Karmina Šilec, briše tradicionalne meje med rokodelstvom/obrtno in sodobno umetnostjo, so zapisali v sporočilu za javnost. Glasbeno-scensko delo različne elemente (zvok, gib, podoba), ki nastajajo ob izvajanju rokodelskih opravil, razume kot inspiracije za razvoj inkluzivne odrske kompozicije. Ta vključuje neobičajne kombinacije zvočnih elementov, soredja fragmentov iz človekove dejavnosti v preteklosti in v sedanjosti ter skozi dialoge vlijeja svoje poklice.

Karmina Šilec o projektu pravi: "Op. 1: homo faber je hibridno delo, projekt glasbeno-vizualne oblike, ki ruši meje med področji in skuša biti prostor za odpiranje misli, dojemanja, izkušenj. V uprizoritvi so povezani raznoteri izrazi: opravljanje različnih del in opravil, petje, beseda, podoba; njihov spremenljivi spoj pa ustvarja različne pomenške ravni. Op. 1: homo faber se osredotoča na intimno povezavo med roko in glavo. Njuno subtilno razmerje se pojavlja na navidezno različnih poljih, kot sta denimo obdelovanje lesa in igranje basklarineteta. Ta odnos izvajalca kliče k samemu sebi preko delovanja telesa skozi nabor specializiranih gibov in po poti pogosto matematično natančnih misli. Hkrati pa kliče njegovevemu umu (mentalnemu delu), naj miruje in ne miruje hkrati ter se v celoti posveti nalogi in sprejme samega sebe v tem procesu.

Karmina Šilec:

"Op. 1: homo faber se osredotoča na intimno povezavo med roko in glavo."

Transdisciplinarno opero Op. 1: homo faber navdihujejo ljudje, ki se ukvarjajo z na videz monotonom ali nevarnim ali zapletenim delom; vsem pa je skupen izraz na obrazu, ki teži k zbrani spokojnosti. Gre za občutek miru in umirjenosti, izhajajoč iz dobro urejene, discipliniranega dela, opravljenega s tihim in zadovoljnim umom. Projekt skuša spremeniti pogled na nekaj, oziroma podpreti preživetje tega, kar morda danes nima več razloga obstajati.

Izidor Leitinger: "Pri ustvarjanju

glasbe za Op. 1: homo faber sem primarno želel ustvariti zvočni prostor za sobivanje rokodelcev, elektronske glasbe, akustičnih instrumentov in glasov, izogibal sem se hierarhičnim kompozicijskim pristopom. Po večini nisem iskal ritmične usklajenosti v kompoziciji, saj verjame v zmožnost sočasnega obstajanja dveh prepričljivih idej, v kar me vodi predanost, potopljenost in zavzetost mojstrice, mojstra rokodelstva in glasbenega ustvarjalca." (pv)

Izvajalci

Boštjan Gombač, multiinstrumentalist
Izidor Leitinger, elektronika

Vokalna skupina Fantje na vasi (umetniški vodja Tone Žuraj)
Razna dela in opravi: Tone Žuraj, Primož Šušteršič, Marko Perger, Miran Mustafa, Miran Kosi, Darko Trantura, Pavel Bričič, tkalka: Marta Gregorc, čevljar: Saša Kovačev, tesarja: Slavko Kovše in Ivan Podgrajšek, kamnosek: Alojz Urnaut, coklar: Martin Mumí, šivilja: Vesna Novotovič, popravilalec glasbenih instrumentov: Andrej Robnik
Oblikovalec zvoka: Danilo Ženko
Lučni tehnik: Gregor Dvornik
Video tehnik: Gregor Tanacek
Premiera: Minoritska cerkev Maribor, 9. december ob 19. uri
Ponovitev: Minoritska cerkev Maribor, 10. december ob 19. uri

Želja po dobrem opravljanju dela zaradi samega

Op. 1: homo faber Transdisciplinarna opera briše tradicionalne meje med rokodelstvom oziroma obrtjo in sodobno umetnostjo

Dirigenta in skladateljica Karmine Štief nadaljuje niz inventivnih projektov glasbenega gledališča. Tokrat je v sodelovanju s skladateljem Izidorjem Leitingerjem pripravila transdisciplinarno opero *Op. 1: homo faber* (v soboto in nedeljo na ogled v minoritski cerkvi v Mariboru), ki postavlja v ospredje idejo rokodelstva.

PETER RAK

In to ne zgolj na abstraktni ravni, v procesu nastajanja predstave sta obiskala rokodelske delavnice, identificirala postopke in tehnike, značilne za njihov področje, in sledila njihovim idejam. »Skaziskava je pokazala, da je velik del njihovega znanja, torej tihlega znanja, ko ljudje vedo, kako kaj narediti, vendar tega, kar vedo, ne morejo izraziti z besedami, neopisljiv in neubesedljiv. Rokodelstvo predstavlja kraljestvo spretnosti in znanja, ki presega jo človeške verbalne zmognosti razlage. Tukaj se je večkrat pokazala temeljna človeška meja: jezik ni primerno orodje za opis fizičnega gibanja človeškega telesa. Ta manko smo pretvorili v glasbo, ki je zvok njihovega roka in misli, projekt *homo faber* je ključne trenutke rokodelcev ujel v zvočne slike,« sta koncept predstavila avtorja.

Predstava briše meje med rokodelstvom oziroma obrtjo in sodobno umetnostjo. Glasbeno-scensko delo različne elemente, torej zvok, gib in podoba, ki nastajajo ob izvajanju rokodelskih opravil, razume kot inspiracijo za razvoj inkluzivne odirske kompozicije. Ta vključuje neobičajne kombinacije zvočnih elementov, sorednost fragmentov iz flokoveve dejavnosti v preteklosti in sedanjosti ter skozi dialoge glasbe in besede, analognih in digitalnih zvokov, zgodovinskih in sodobnih elementov ustvarja vizualne in zvočne interakcije. Projekt izdela idejo o povezovanju na višji ravni, ki nastajajo ob delu in opravilih, se prepletajo, plastijo

življenje. Zdi se, da je sodobni *homo faber* pozabil, da mora vsako delo biti hkrati počitek, da pri delu obstajata gibanje in ustavičev, bodisi v zamahu s sekto, vrtenju lončarskega vretena, v razmišljanju ali čutenju. Brez obojega se zato zdi delo danes divje in zgrešeno, gibanje napeto in neritimčno, občutki ekscitorni, misel pa bega od enega zaključka do drugega. Ta ritem ima svojo genezo v zakonu gibanja vdihla in izdihla. Več takega gibanja je bilo opaziti pri rokodelstvu, kar je pomembno življenjsko sredstvo.

Projekt vodi ideja o povezovanju na videz nepovezljivih medijev: glasba in zvoki, ki nastanejo ob delu in opravilih, se prepletajo, plastijo in ustvarjajo kompleksen zvočni dogodek.

Morda tudi zato mnogi pravijo, da je rokodelstvo način delovanja in dela, pri katerem se počutimo žive. Opero navdušujejo ljudje, ki se ukvarjajo z na videz monotonim, nevarnim ali zapletenim delom; vsem je skupen izraz na obrazu, ki teži k zabrni spokojnosti. Gre za občutek miru in umirjenosti, izhajajoč iz dobro urejenega, discipliniranega dela, opravljenega s priložnim in zadovoljnim umom. Projekt skuša spreminiti pogled na nekaj oziroma podpreti preživetje tega, kar morda danes nima več razloga za obstoj,« je dejala Karolina mentalnemu delu, naj miru je in ne miruje hkrati ter se v celoti posveti nalogi in sprejme samega sebe v tem procesu.

Tih in zadovoljen um

»Pri sodelovanju z rokodelci in obrtniki so bili zanimivi primerjanje pristopov k življenju ter drugačni odnosi. Neprekinjeno delovanje nas požira, požira naše

»Jezik ni primerno orodje za opis fizičnega gibanja človeškega telesa. Projekt *homo faber* je ključne trenutke rokodelcev ujel v zvočne slike,« sta povedala avtorja projekta Izidor Leitinger in Karmina Štief. FOTO DORIAN SILEC PETEK

meznika običajno nagradi z občutkom ponosa na opravljeno delo. Rokodelec mora združiti tehniko in izražanje, da lahko deluje intuitivno. To se lahko zgodi le, če ima globoko, implicitno znanje o svojem delu. Namesto da bi se ravnal je po empiričnih informacijah, je rokodelevo končno dejanje edinstveno izražanje, ki ga je mogoče doseči le z dobrim obvladanjem posebnih veščin. Ob tem je intuitivna ključna,« sta poudarila.

Po besedah Karmine Štief je *Op. 1: homo faber* hibridno delo,

delovanja telesa skozi nabor specializiranih gibov in po poti pogosto matematično natančnih misli. Hkrati ključ njegovega umu oziroma mentalnemu delu, naj miru je in ne miruje hkrati ter se v celoti posveti nalogi in sprejme samega sebe v tem procesu.

Tih in zadovoljen um

»Pri sodelovanju z rokodelci in obrtniki so bili zanimivi primerjanje pristopov k življenju ter drugačni odnosi. Neprekinjeno delovanje nas požira, požira naše

njegova produktivnost je odmev edinstvenega ustvarjanja. Želi si, da bi ustvaril svetu uporabne stvari. Vsem rokodelcem je tako ali drugače služene drugim razlog, da njihovo delo vzpostavi drugačen življenjski okvir. Kazumevanje, kako je nekaj narejeno, zakaj je tako narejeno, je za sodobno življenje pomembnejše kot kdaj prej. Obrt je jezik materiala, izvora in izdelave. To je učenje o vrednosti predmetov in stvari.«

Raznoilk zvočni prostor

Izidor Leitinger je pri ustvarjanju glasbe primarno hotel ustvariti zvočni prostor za sobivanje rokodelcev, elektroniste glasbe, akustičnih instrumentov in glasov, izogibal se je hierarhičnim kompozicijskim pristopom. Po večini ni iskal ritmične usklajenosti v kompoziciji, saj verjame v zmognost sodobnega obstajanja dveh preprčiljivih idej, v kar ga vodijo predanost, potopljenost in zavzetost mojstrice, mojstra rokodelstva in glasbenega ustvarjalca. Za rokodelska opravila je značilna prisotnost repetitivnih ritmov.

V raziskovalnem delu sta avtorja analizirala zvočne vrvine, ki nastajajo ob brušenju in klepanju kose, obdelovanju lesa s tradicionalnimi orodji: klepanju granitnih kock, klepanju, meseanju testa, ličkanju, klekanju, mlatenju slame in drugih akcijah. Te zvočne celice sta sintetizirala v glasbeno delo in jih povezuje ta živo izvedbo z inštrumenti, s pesmjem z besedo, od riske gibov, predmeti in umestitvijo v prostor.

Ob glasbenem delu, ki temelji na elektronski glasbi (Izidor Leitinger), različnih glasbilh (Boštjan Gombač) ter glasu (vokalna skupina Fanje na vasi) pri projeklu sodelujejo tudi obrtniki, rokodelci in kmetje, ki opravljajo svoj poklic; to so tkalica Marta Gregorc, čevljar Saša Kovacev, tesarja Ivan Podgrašek in Slavko Kovše, karinosek Alojz Urnaut, otklar Martin Mumi, šivilja Vesna Novotrovič in popravilavec glasbil Andrej Robnik.

PHILOMELA

Geolokacijska zvočna razstava

Avtorica projekta: **Karmina Šilec**

Projekt je nastal ob 20. obletnici nastopa Carmine Slovenice v Vatikanu, ko je bilo v Papeški baziliki sv. Petra končno slišati skladateljice redovnice.

Dirigentka: Karmina Šilec

Zbor Carmina Slovenica
Simona Raffanelli Krajnc, sopran
Urška Breznik, sopran
Biserka Petkovič, alt
Irena Pahor, viola da gamba in kljunasta flavta
Dina Slama, čembalo
Olga Pečeny, pozitiv

Tehnična izvedba projekta: Tanja Lužar, Grega Tanacek in
Aljaž Fredi Novak

Grad Rače, nedelja, 16. 4. 2023, od 20.00 do 22.00.

Glasbeni program geolokacijske zvočne razstave:

Chiara Margarita Cozzolani (1602-1678)

Maria Xaveria Perucona (1652-ok. 1709)

Maria Joachina Rodrigues (ok. 1688-?)

Teodora Ginés (1530-1598)

Caterina Assandra (ok. 1580-1620)

Arhitekturni prostor ni nujno celovito sporočilo, polno smiselno postane šele, ko se uporabi. Arhitektura lahko postane zanimiva tudi, če jo doživimo s sluhom. Prostor skozi zvok. V zvočni razstavi Philomela preplet med zvočno in vizualno arhitekturo ustvarja vznemirljiva prostorska doživetja. Zvočni sprehod je zasnovan tako, da sprehajalca potopi v zvoke in v prostor z umestitvijo glasbe na tihe prostore zunanjih dvorišč. Skladbe zvenijo kot pokrajina, ki oblikuje izkušnjo. Po namestitvi brezplačne aplikacije na pametne telefone in prenosu projekta Philomela lahko sprehajalci z lastnim tempom raziskujejo prostore in s tem sprožijo gosto paleto glasbenih celic, ki so skrbno oblikovane tako, da se skladajo s krajino in znamenitostmi **gradu v Račah**.

Philomela opozarja na zavedanje o vrzeli v našem poznavanju glasbe, ki so jo ustvarile ženske. Namen projekta je spremeniti naše razumevanje kanona klasične glasbe in njene pretežno moške podobe ter raziskati pozabljeno identiteto zgodnjih skladateljic-vse to na poti k izbrisu potrebe po izrazu "ženske" skladateljice.

Projekt je poimenovan po Philomeli, ki se uporablja kot neposredni in figurativni simbol v umetniških delih zahodnega kanona. Najpogostejša interpretacija grškega mita o Philomeli je taka, da se Philomela, potem ko jo je posilil in pohabil sestrin mož Tereus, maščuje in spremeni v slavca; v ptico, ki slavi po čudovitem petju. Projekt je vsebinsko inspiriran z 20. obletnico nastopa Carmine Slovenice v Vatikanu, ko je bilo v Papeški baziliki sv. Petra končno slišati dela skladateljic redovnic.

Geolokacijsko zvočno razstavo so podprli:

Koprodukcija: KUD Rače, KUD Zg. in Sp. Gorica ter KUD dr. Pavel Turner Fram.

Koordinacija dogodka: Danila Žuraj, KUD Rače

Oblikovanje: Eva Mustafa, KUD Rače

Glasbena mladina SLO

Cikel Choregie: Od pianističnega Kind of Laibach do zvočne razstave Philomela

Komorni zbor Glasbene Matice Ljubljana, foto: Jana Jocif

Cikel Choregie v produkciji Carmine Slovenice letos med 5. in 17. majem prinaša dela zvočne umetnosti, multimedijske projekte, koncerte in glasbeno gledališče. V njem bodo v prvem sklopu na sporedu koncert pianista Saše Vollmaierja Kind of Laibach (na podlagi glasbe skupine Laibach), Odmevi preteklosti v izvedbi Komornega zbora Glasbene Matice Ljubljana in Mateje Bajt pod vodstvom Sebastijana Vrhovnika z glasbo Jacobusa Gallusa, Orlanda di Lassa, Luca Marenzia in drugih, Vidno... nevidno... v izvedbi Mojce Vedernjak (mezzosopran) in Žarka Ignjatovića (kitara) z glasbo Fanny Hensel in Felix Mendelssohn Bartholdya, intermedijski performans avtorice Mojce Kamnik Je na Dravci m'hlica v izvedbi skupine Hedera Vedro in Dravograjskega seksteta tergeološki zvočna razstava Karmine Šilec Philomela. Vsi dogodki, z izjemo Philomele, ki bo tokrat na Gradu Rače, bodo izvedeni v Minoritski cerkvi ob 20.00 uri.

»Predstavljajte si, kako iz 'industrijsko' monolitne Laibachovske strukture zvoka izklesati klavirsko klasiko. Vollmaier se tega izziva ne loteva, kot bi mogoče lahko pričakovali, s prepariranjem ali elektronskimi posegi, temveč išče navdih v virtuoznem pianizmu Glenna Goulda in Vladimirja Horowitza pa tudi pri svojem profesorju (nekoč tudi že sodelavcu skupine Laibach) Aciju Bertoneclju, zvestobo izvorni glasbi pa izkazuje s preizkušanjem skrajnih meja zmogljivosti izvajalca in glasbila. Laibachovo linearno strogost razbija prav z industrijsko natančnostjo in s fizično vztrajnostjo, vendar je končni rezultat, presenetljivo, še bolj monolitna, čeprav absolutno subtilna struktura, stkana samo s črnimi in belimi tipkami elegantnega stroja, koncertnega klavirja, ki je (tudi) Vollmaierju večji od življenja.«

Programski koncept Choregie je kot križišče za srečevanja in izmenjevanja izkušenj med različnimi, domačimi in tujimi umetniki, od svojega nastanka v 2009 v kulturno okolje mesta Maribor prinesel koncerte in predstave slovenskih in tujih umetnikov, kot so denimo: Jaap Blonk, Miguel Azguime, Jacob Cooper, Janez Škof, ansambel Antiphonus, Komorni godalni orkester Slovenske filharmonije,

ansambel Musica Cubicularis, Young Yoo Lee, Zbor Slovenske filharmonije, Jovana Popić, Bojan Gorišek, Nathalie Pubellier, Aco Biščević, Vasko Atanasovski, Vito Žuraj, Marko Hatlak, ansambel SToP, Izidor Laitinger, in drugi. Letošnji izbor programov je usmerjen na projekte slovenskih izvajalcev in avtorjev.

»Je na Dravci m'hlica izvira iz koroških ljudskih pesmi z ljubezensko tematiko, v katerih reka Drava predstavlja točko preobrata ali konflikta. V reharmonizacijah, priredbah ljudskih pesmi in avtorskih prijemih zasedbe Hedera Vento se odvija ljubezenska zgodba, ki povzema medčloveške odnose, medtem ko se v petju Dravogradskega sesketa slika nostalgija. Projekt predstavlja stičišče med ohranjenim in lastnim, med skupnostnim in intimnim. Skozi barvne krajine reke Drave, simbolično obrazno tranzicijo evolucije odnosa, ki bodo obkrožili prostor bodo živa glasba, realne in imaginarne zvočne krajine na skoraj filmski način pripovedovali arhetipsko zgodbo dveh bregov Drave.«

Programska ideja Choregie se je doslej uveljavila tudi skozi številne lastne choregie produkcije: Threnos, Kdo bi si mislil, da sneg pada, Kaj imate proti kmetom, gospa?, Placebo, Navpične misli, Miracles...

»Nadpovprečno muzikalna in nadarjena Fanny in Felix sta odraščala v tesno povezani, glasbeno in intelektualno vedoželjni, dobro situirani družini. Njuno odraščanje v Berlinu v času prehoda iz klasike v romantiko je bilo v znaku razsvetljenstva. V nasprotju z Felixom, ki mu je bilo omogočeno, da se je v glasbenem svetu lahko uveljavil, so Fanny znotraj patriarhalnih družbenih norm bile že zgodaj postavljene meje. Zanj naj bi glasba bila le v okras, poroka in materinstvo pa njena glavna naloga. Pa vendar je Fanny Hensel je ustvarila okoli 300 samospevov. Svojih del dolgo ni mogla natisniti oz. le anonimno, skrite v izdajah Felixovih samospevov. Fanny se je šele leta 1846 osvobodila starih družbenih in družinskih omejitev in je začela samostojno izdajati svoje kompozicije.«

»Odmev nastane, ko se odboji zvočnega vala zakasnijo do te mere, da jih je mogoče zaznati kot ločen slušni dogodek in ta akustični fenomen je človeka fasciniral bržkone že vse od prazgodovine dalje. Kot umetniško sredstvo odmev najdemo najpozneje v grškem pesništvu od 5. stoletja pred našim štetjem dalje, v glasbi pa postane priljubljen in pomemben med 16. in 18. stoletjem tako v posvetni kot prav posebej tudi pri uglasbitvi liturgičnih besedil v cerkveni glasbi. V dojemanjih človeka za časa baroka je glasba sama po sebi namreč odmev božanskega in odgovor božje ljubezni.«

Cikel Choregie 2023 nastaja v sodelovanju z Lutkovnim gledališčem Maribor in Kulturno četrtjo Minoriti.

Program cikel CHOREGIE 2023

5. 5. 2023, ob 20.00, Grad Rače: **Philomela, Geolokacijska zvočna razstava**

7. 5. 2023, ob 20.00, Minoritska cerkev Maribor: **Odmevi preteklosti**, Izvajalci: Komorni zbor Glasbene Matice Ljubljana (Sebastjan Vrhovnik, dirigent, Mateja Bajt, kljunaste flavte, Glasba: Jacobus Handl – Gallus, Jacob van Eyck, Orlando di Lasso, Georg Philipp Telemann, Luca Marenzio)

11. 5. 2023, ob 20.00, Minoritska cerkev Maribor: **Je na Dravci m'hlica**, Intermedijski

performans (Avtorica koncepta: Mojca Kamnik, Izvajalci: Hedera Vedro, Dravograjski sekstet)

12. 5. 2023, ob 20.00, Minoritska cerkev Maribor: **Vidno... nevidno...** (Izvajalci: Mojca Vedernjak (mezzosopran) in Žarko Ignjatović (kitara), Glasba: Fanny Hensel, Felix Mendelssohn Bartholdy, Fernando Sor)

17. 5. 2023, ob 20.00, Minoritska cerkev Maribor: **Kind of Laibach** (Izvajalec: Saša Vollmaier, glasba: Saša Vollmaier – na podlagi glasbe skupine Laibach)

4. maj 2023

<http://www.revijaglasna.si/novice/cikel-choregie-od-pianisticnega-kind-of-laibach-do-zvocne-razstave-philomela/>

Z vrha kupa

Filmični roman s poštarjem

Tomo Podstenšek: Površinska napetost

Petra Vidali

Tomo Podstenšek od prve knjižne objave pred enajstimi leti, kratkega romana Dvigalo, piše kontinuirano in utrjuje prepoznavno in v sodobni slovenski literaturi specifično prozno pisavo.

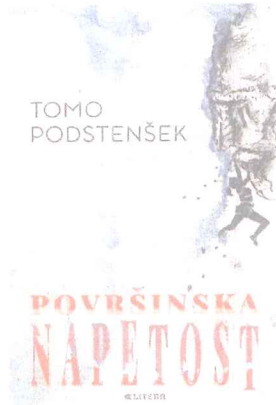
Kar se je pokazalo že v Dvigalu, se je pozneje potrdilo kot osnovna matrica njegove literature: gre za literaturo izrednih razmer, v katerih se znajde posameznik oziroma več posameznikov in v katerih se seveda pokaže bistvo posameznega človeka pa tudi človečnosti sploh. To je sicer pogosto izhodišče ali podmena literature, vendar je v prozni formi redko tako dramaturško izčiščeno kot pri Podstenšku. Če ne gre celo za tako imenovano enotnost kraja, časa in dogajanja kot na primer v zgodbi s petimi osebami v pokvarjenem dvigalu v prvcenu, gre po navadi vsaj za en sam dogodek, ki zamaja znane koordinate. Tako so to formalno najbrž bolj razširjene kratke zgodbe kot romani, ampak ta zvrstna meja za Podstenškovo literaturo ni tako bistvena, bolj zanimivo je, da si te zgodbe zaradi dramatičnega konflikta in napetosti zlahka predstavljamo v drugih medijih, kot drame, ali še bolje, kot scenarije.

V Površinski napetosti sta v "prvem planu filma" samo dve osebi, mlada ženska in poštar. Ženska, ki mora poštarja prepričati, da naj ji vrne pismo, ki ga je prejšnji dan v ihti oddala na pošti. Realni čas branja romana je verjetno celo krajši, kot je druženje ženske in poštarja (Površinska napetost ima okoli 150 kar zračnih strani), vsekakor pa moč vprašanja

"kako se bo zgodba končala" ne popusti. Ker je tako, zdaj pač ne smemo povedati, kako, lahko pa rečemo, da je tudi zaključek dramaturško pravičen.

V nekaj urah, kolikor traja poštarjeva pot od trenutka, ko mu je stopila na pot ženska, do začetka ulice z usodnim poštnim nabiralnikom, poslušamo predvsem žensko. Seveda, povedati mora, kaj je v pismu, oziroma povedati mora prepričljivo zgodbo o pismu. Ampak kot se za atraktivno zgodbo, ki noče biti čisto žanrska, spodobi, ta zgodba ne more biti vse. Medtem ko poslušamo k cilju usmerjeno zgodbo, se kažejo stranski učinki: vsa zgodba oziroma vsa resnica njene zgodbe, ki jo na koncu, vsaj videti je tako, spremeni. Opraviti imamo torej s skoraj (preveč) šolskim primerom razvoja lika. Zlasti ker so njene rane in sploh izvori njenih življenjskih izbir samo na hitro nakazani, brez česar se tudi transformacija ne zdi dovolj prepričljiva. Nasploh je balansiranje med ohranjanjem suspenza in globinskim rezi spretno, vendar je napetost manj površinska kot globina, bi lahko - s parafraziranjem naslova - rekli.

Dobro je postavljena vloga poštarja, saj je hkrati nasprotnik in pomočnik. (In, mimogrede, strukturiran je podobno kot policist v ravno aktualnem filmu Darka Sinka Inventura, kot umirjen modrec, nekakšen župnik, kot ga označi protagonist filma. Celotno vrženost protagonistu v absurdno situacijo iz Inventure pa bi do neke mere lahko primerjali s tisto iz Podstenškovega romana Kar se začne z nasmehom). Nasprotni ženski ne stoji samo v konkretni situaciji, večinoma

Površinska napetost je lani izšla pri Literi. Foto: Litera

Podstenškov kratki roman odlikujeta izčiščen konflikt in suspenz

sta na nasprotnih bregovih tudi po značaju, vrednotah in okusu.

Ob dramaturški koncentraciji na njeno (ljubezensko) zgodbo in zgodbo o odnosu med njo in poštarjem dobimo v Površinski napetosti vseeno tudi širšo sliko. Za to je poskrbljeno z zgodbami

Tomo Podstenšek Foto: Saso BIZJAK

poštarjevih klientov. Teh je sicer pre malo, da bi lahko govorili o reprezentativnem vzorcu, izbire pa se dotikajo nekaterih prepoznavnih problematik zdajšnjosti, od nasilja nad ženskami do izoliranosti oziroma osamljenosti starejših. Dobre prebliske v družbo ali vsaj en njen segment pa dobimo tudi s poklicnimi izbirami. Ona je namreč nepremičninska agentka (njen partner iz pisemske zgodbe pa arhitekt), precej prepričana, da lahko iz arhitekturnih oziroma dizajnerskih izbir razbira značajske in socialne karakteristike. Ampak, kot izhaja iz osnovne zgodbe, prava uganka Površinske napetosti je poštar, ki ob vsem drugem prizemlja tudi njene psihološke, sociološke in kulturološke sodbe.

CARMINA SLOVENICA

Premiera Šeme elektro in nagrada

Prva izvedba novega avtorskega dela Karmine Šilec Šema elektro 21. maja v CS Loži, podelitev nagrade Music Theatre Now na Nizozemskem dan kasneje

Karmina Šilec bo konec tedna v Rotterdamu na Festivalu O. prejela najuglednejšo nagrado za glasbeno gledališko ustvarjanje - Glasbeno gledališče Zdjaj (Music Theatre Now) za produkcijo Carmine Slovenice Threnos (za grlo), za katero se je predstava potegovala v konkurenci z več kot 150 predstavami z vsega sveta. Sodelovala bo tudi v MTNow nagrajenci v dialogu: širjenje umetniških praks. Predstava Threnos (za grlo) bo na festivalu na ogled v sklopu O.Cinema Now.

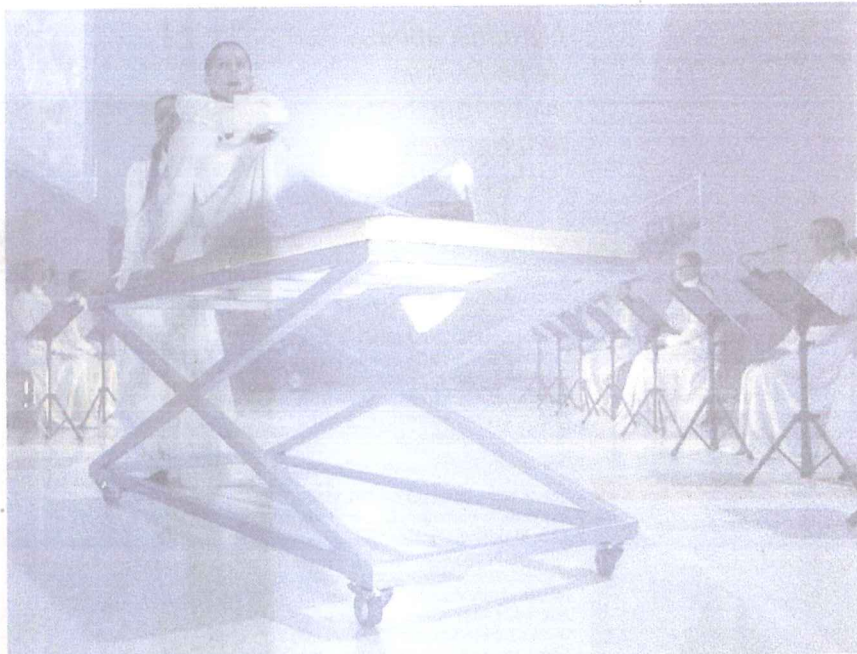
V tem tednu bo tudi prva predstavitev novega avtorskega projekta Šema elektro, ki nastaja v produkciji Carmine Slovenice in v izvedbi ansambla Keabataola. Izvedba glasbeno-scenskega dela, ki je del cikla Baba, bo v CS Loži v mariborski dvorani Union.

Kako s kritiko zahodnega pogleda na fenomen virdžin sporočati politično vprašanje

Threnos na Music Theatre Now

Mednarodni festival opere, glasbenega gledališča in gledališča Festival O. letos gosti podelitev nagrad Glasbeno gledališče Zdjaj - vodilno mednarodno tekmovanje premiernih produkcij novih glasbenogledaliških del, ki nastajajo v profesionalnih produkcijskih hišah. Od leta 2008 je na tekmovanju sodelovalo več kot tisoč svetovnih premiernih nove opere in glasbenega gledališča kot del tega edinstvenega srečanja, ki povezuje praktike in organizatorje tovrstnih dogodkov z vsega sveta.

Kot je v utemeljivni zapisala strokovna žirija Glasbenega gledališča Zdjaj/Music Theatre Now 2021, je "Threnos (za grlo)" vznemirljiva predstava ne le zaradi rituala, v katerega

vkluči občinstvo, temveč tudi zaradi močnega sporočila. Zamisel o razumevanju narave in refleksiji družbe skozi metaforo žalovanja za živalmi stoji kot izkušnja, v kateri je povezanost zagotovljena. Tudi glasbena kompozicija izstopa kot poziv k skupnostim in k lepoti, ki ji močna forma postavitve daje navdihujoč medprostor za notranjo refleksijo.

Predstava Threnos v izvedbi ansambla Choregie - novoglasbeno gledališče, je bila v Sloveniji premierno predstavljena marca 2020. Ustvarila jo je mednarodna umetniška zasedba, ob skladatelju Jacobu Cooperju in avtorici glasbenega in uprizoritvenega koncepta Karmine Šilec še pesnica Dora Malech, scenograf Dorian Šilec Petek, avtorica risb in videa Young Joo Lee, umetniška sodelavka Sidra Bell, kostumografka Tina Bonča, oblikovalec svetlobe Andrej Hajdinjak in oblikovalec zvoka

Daniilo Ženko. Threnos je lani izšel tudi na DVD-plošči.

Šema elektro

Šema elektro za ženske glasove, akustične, elektroakustične instrumente in elektroniko je del zbirke Karmine Šilec BABA. Vsebinsko delo izhaja iz teme, ki sta jo zastavili knjigi Karmine Šilec Kolosalna balkanska fikcija in Katalog. Šema elektro je hibridno delo, projekt glasbeno-gledališko-pripovedne oblike, ki ruši meje med odrskimi govoricami in je metafora za odpiranje misli, dožemanja, izkušnje. Zastavlja obliko pripovedništva, ki je inspirirano z guslarskim konceptom govora in petja ob spremljavi enostrunskega glasbila. Glasbeni jezik se poigrava z dvojnostmi med urbanim in ruralnim, ljudskim in visokim, analognim in digitalnim,

Nagrajena predstava Threnos, premiera v Minoritih marca 2020, tik pred izbruhom pandemije Foto: Rudi URAN

monofonim in polifonim. Uporaba sodobne tehnologije za produkcijo glasbe (npr. hibridizacija in kloniranje glasov in zvokov) in fiktivnih referenc na tradicionalno dediščino (izmišljena etničnost) prinaša različne pomenske smeri.

Štirinajstčlanska zasedba ansambla Keabataola raziskuje, kako preko osnovne reference (zaprisežene device z Balkana), slik nekega prostora, fragmentov iz življenj žensk in kritiko zahodnega pogleda na fenomen virdžin sporočati politično vprašanje sodobne družbe, in sicer o vlogi in položaju spola in interpretacije moči, ki jo v nas prenaša zgodovina. Šema elektro deluje kot platno, na katero so projicirane vsebine zavesti družbe, njena prepričanja, zgodovina in sedanjost, vedenja in zablode. (mh)

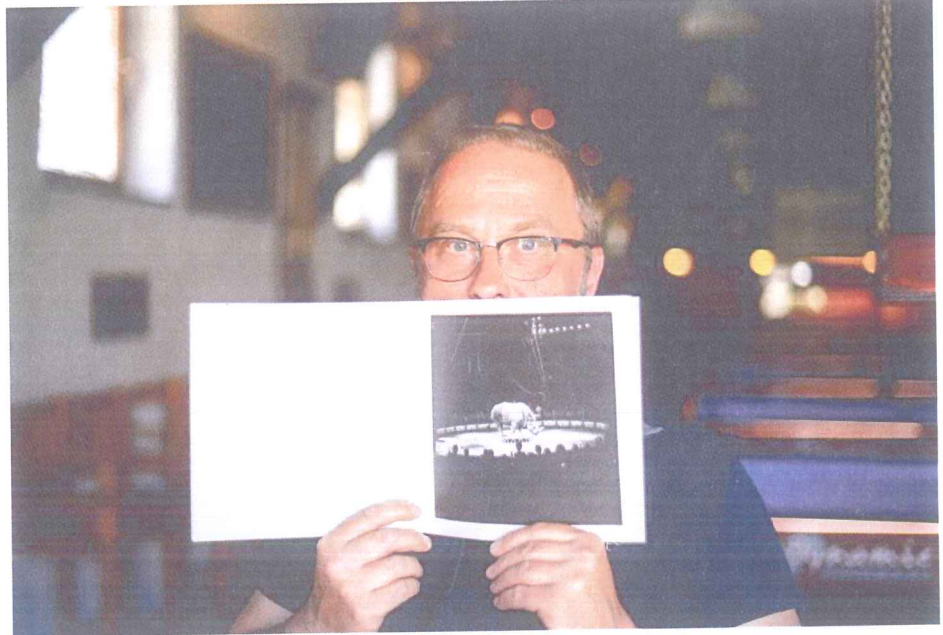
Ujet in ovekovečen blišč cirkusa

Jože Suhadolnik *Knjiga fotografij in razstava o prav posebnem zabaviškem fenomenu*

Fotograf Jože Suhadolnik je nedavno pri založbi Rostfrei Publishing izdal knjigo fotografij *Cirkus*. V objektiv je ujel zadnje dneve cirkusa, ki je blestel konec 19. stoletja, proti koncu 20. stoletja pa je v Evropi izginjal. Odprte razstave *Cirkus* bo 25. maja ob 19. uri v fotogaleriji Stolp v Mariboru. Predstavitve knjige bo 18. junija v ljubljanski galeriji Fotografija.

res ne moreš uživati v multirelirni filmi. Takega cirkusa že dolgo ni več.

V knjigi fotografij ste ujeli svet, ki izginja. V nekaterih delih sveta je to še mogoče videti. V Vietnamu. Kambojni in na Kitajskem v cirkuskih

Jože Suhadolnik je knjigo *Cirkus* posvetil svetu zabave, ki ga več ni. FOTO MATEJ DRUŽNIK

ZDENKO MATOZ

Cirkus nas je kot otroke očaral. Ta blišč in vonj po neznanem. Kdaj ste prvič bili v cirkusu? Vegetno, ko sem bil star kakšnih šest, sedem let. Cirkus je bil takrat senzacija, fascinirali so me gigantski šotori. Vse se mi je zdelo ogromno, pa ves ta blišč, rdeča barva, pa lesene klepi. Sedel v prvi vrsti so bili oblaženi, celo ograja, na katero si se lahko naslonil.

Kaj pa kot fotograf? To je bil cirkus Moira Orfei leta 1999 v Ljubljani. Imel sem srečo, da je prijateljica Mojca Suhadolc Černe, ki je z istega konca Ljubljane, delala kot konferansijka v slovenski in v vse cirkuse, ki so prišli k nam. Omogočila mi je, da sem šel v zadnje cirkusov.

To ni bilo tako preprosto? Daleč od tega. Cirkuski ljudje neradi vidijo, da se plazijo okoli

Danes so v določenih primerih v evropskih cirkusih dovoljene le domače živali. FOTOGRAFIJ JOŽE SUHADOLNIK

Kakšen teden ali štirinajst dni so nastajali v enem kraju, nato so v treh urah podrl in pospravili šotor, spakirali sebe in živali ter odpotovali v mesto petsto kilometrov stran ali še več.

njihovih priklon in jim rineš fotoparat pod nos.

Žal kot otrok nisem bil v cirkusu, temveč šele kasneje. Bil sem otrok. Odrasle oči vidijo cirkus povsem drugače, mar ne? Seveda. Od sladkorne pene te bo bolj zobje, pa smirni in vse skupaj je tako majhno in razvlečeno. Kolikor si v cirkusu našel kot otrok v nastopih klovnov, recimo, toliko se kot odrasel hitro začne dolgočasiti, saj ni več tako zanimivo. Pa

predstavaš še uporabljajo tudi divje živali, v Evropski uniji pa je to strogo prepovedano. Mislim, da je na Siciliji še dovoljen nekaj izjem. Ko je leta 2015 umrla kraljica cirkusa Moira Orfei, je njen cirkus prevzel sin Stefano, nato je vse skupaj propadlo. Potem ga je oživil v manjšem obsegu in mislim, da tam še lahko nastopa z živalmi.

Kako so nastajale fotografije in kje? Cirkuse sem fotografiral predvsem po Italiji in Sloveniji. Šel sem službeno v Italijo, saj sem imel celo privilegij, da sem osebno poznal Moira Orfei in bil pri njej v priklon. Na žalost mi tam ni dovolila fotografirati. Če bi mi, ta knjiga ne bi bila črno-bela, temveč bi morala biti v barvah (smeh).

Obilica glamurja in kiča? Vse je bilo roza. Roza slončki, roza postelja, roza vse... Ona je bila predvsem v Italiji zelo prepoznavna javna osebnost, znana tudi po številnih vlogah v italijanskih

filmih. To je bila ... kar zanimiva izkušnja.

Koliko so vam cirkuski ljudje pustili blizu? So bili odprti ali nezaupljivi?

Trajalo je kar nekaj let, da so se me navadili, da so se me spomnili, vendar je bilo to zelo trdno.

Ko je leta 2015 umrla kraljica cirkusa Moira Orfei, je njen cirkus prevzel sin Stefano, nato je vse skupaj propadlo.

predvsem glavni šef, sin Moira Orfei. In da so videli, da skušam z empatijo pristopiti k njim, da jih ne jemljem kot objekte fotografiranja. Ta knjiga je na neki način demistifikacija glamuroznosti cirkusa.

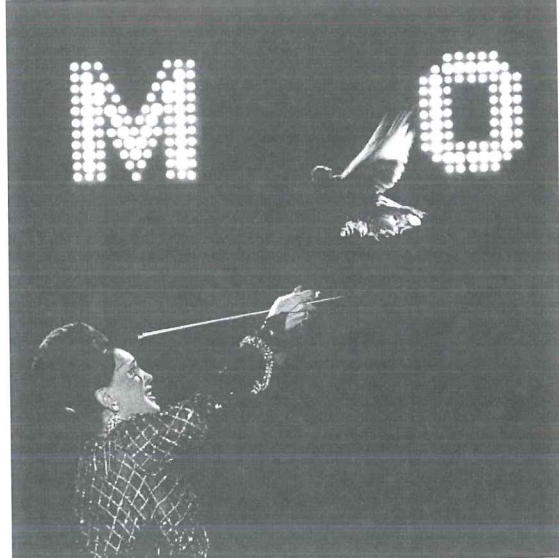
To je zelo naporna služba ... Kakšen teden ali štirinajst dni so

nastopali v enem kraju, nato so v treh urah podrl in pospravili šotor, spakirali sebe in živali ter odpotovali v mesto petsto kilometrov stran ali še več.

Nomadsko cirkusko življenje se morda mladim zdi vabljivo in očarljivo. Vendar je to zelo trdno. Zelo trdno. Prehranjujejo se v svoji menzi, spijo po prilokcih, vsakih nekaj tednov novo mesto ... Ko si star petindevdeset let, to je mogoče še zabavno, pri petdesetih pa že dolgo ne več.

Evropska zakonodaja in nove tehnologije zabave so odpravile cirkuse stare sorte. Vi ste se ujeli zadnji vlak, da ste to dokumentirali. Res je, cirkusa v tej obliki že dolgo ni več. Mislim, da je dovoljena omejena uporaba psov, koz in konj, torej domačih živali.

Vaše fotografiranje cirkusa kot vse bolj obrobnega poja-

Moira Orfei je bila v Italiji prepoznavna javna oseba, znana tudi po številnih filmskih vlogah.

va industrije zabave nekoliko sovpadajo z vašim siceršnjim zanimanjem za obstranske družbene pojave. Taki robovi veliko povedo o družbi. Namenoma raziskujem ter fotografiram socialno in družbeno zaprtje skupnosti, kot so bili na primer v osemdesetih letih prejšnjega stoletja panksi in kompletna glasbena, vizualna ter gledališka alternativa v takratni Jugoslaviji, center CUDV v Crni na Kroškem, bošnjaški begunci,

zaprti v zbirnih centrih v začetku devetdesetih v Sloveniji, Ravenski pustovi kot fenomen praznovanja prihoda pomladi v vaseh Jezera, Magodri in Drežniške Ravne. Kot avtorju se mi zdijo neposredna izkušnja spoznavanja teh ljudi neprecenljiva v razumevanju sveta okrog sebe zadnjih štirideset let, kolikor delujem.

Kaj pa tehnična plat fotografij? Fotografije v knjigi sem naredil analogno. Fotografiral sem

izključno na filme srednjega formata in v primerjavi s sedanjo tehnologijo je to bila totalna muka. Vedno je bilo zelo malo svetlobe, zato sem uporabljal zelo občutljive filme. Ko sem prišel ven in z njimi fotografiral, so seveda bila na fotografijah velika zrna fotografske emulzije. Filmov namreč nisem menjal. Tako da je to bil velik tehnični izziv. Veliko bolj zahtevno, kot je danes fotografirati z digitalnim fotoparatom.

Prestična nagrada in nov projekt

Karmina Šilec *Nocoj premiera glasbenogledališko-pripovednega projekta Šema elektro, jutri v Rotterdamu podelitev nagrade za projekt Threnos*

Karmina Šilec bo jutri v Rotterdamu na festivalu O. prejela nagrado za glasbenogledališko ustvarjanje – Glasbeno gledališče Zdaj (Music Theatre Now) za produkcijo projekta Carmine Slovenice *Threnos* (za grlo). Danes pa bo v izvedbi ansambla Kebataola uprizorjeno njeno novo scensko-glasbeno delo *Šema elektro*, ki temelji na knjižni trilogiji *Baba*.

PETER RAK

Projekt *Šema elektro* za ženske glasove, akustične, elektroakustične instrumente in elektronsko nastaja kot del cikla *Baba*. Vsebinsko delo izhaja iz tem, kot jih je Karmina Šilec zastavila v knjigah *Kolosalna balkanska fikcija* in *Katalog*. *Šema elektro* je hibridno delo, projekt glasbenogledališko-pripovedne oblike, ki ruši meje med odskritimi govoricami in je metafora za odpiranje misli, dojemanja in izkušnje. Zastavlja obliko pripovedništva, ki

je inspirirano z guslarskim konceptom govora in petja ob spremljavi enostrunskega glasbila. Glasbeni jezik se poigrava z dvojnostmi med urbanih in ruralnih, ljudskih in »visokim«, analognim in digitalnim, monofonim in polifonim. Uporaba sodobne tehnologije je za produkcijo glasbe, na primer hibridizacija in kloniranje glasov in zvokov ter fiktivnih referenc na tradicionalno dediščino (fizične) pomenske smeri.

Štirinajst članska zasedba ansambla Kebataola raziskuje, kako prek osnovne referenc, to so viridne cizroma tako imenovane zaprjene device z Balkana, slik nekega prostora, fragmentov iz življenja žensk in kritike zahodnega pogleda na fenomen virtičnih sporočanj politična vprašanje sodobne družine, in sicer o vlogi ter položaju spola in interpretacije moči, ki jo v nas prenaša zgodovina. »Šema elektro deluje kot platno, na katero so

projicirane vsebine zavesti družbe, njena prepričanja, zgodovina in sedanjost, vedenja in zablude, je projekt opredelila avtorica in dodala, da bo predstavljen kot delo v nastajanju. Prva izvedba novega avtorskega dela Karmine Šilec bo danes zvečer v CS Loto v Mariboru, vstopnice so razprodane.

Velika konkurenca

»Threnos je vznemirljiva predstava ne le zaradi rituala, v katerega vključuje občinstvo, temveč tudi zaradi močnega sporočila. Zamisel o razumevanju narave in refleksiji družbe skozi metaforo žalovanja za živalmi stoji kot izkušnja, v kateri je povezanost zagotovljena. Tudi glasbena kompozicija izstopa kot poziv k skupnostni in k lepoti, ki ji močna forma postavi daleč navključno predmost za notranjo refleksijo, so v utemeljivni nagrade zapisali člani strokovne žirije nagrade Glasbenega gledališča Zdaj (Music Theatre Now, MTN).

Predstava *Threnos* bo na festivalu na ogled v programskem sklopu O. Cinema Now.

Projekt *Šema elektro* za ženske glasove, akustične, elektroakustične instrumente in elektronsko vsebinsko izhaja iz tem, kot jih je Karmina Šilec zastavila v knjigah *Kolosalna balkanska fikcija* in *Katalog*.

Mednarodni festival opere, glasbenega gledališča in gledališča O. letos gosti tudi podelitev teh nagrad, ki veljajo za vodilne na po-

dročju mednarodnega tekmovanja premiernih produkcij novih glasbenogledaliških del, ki nastajajo v profesionalnih produkcijskih hi-

šah. Od leta 2008 je na tekmovanju sodelovalo več kot tisoč svetovnih gledaliških del, ki nastajajo v profesionalnih produkcijskih hi-

ga srečanja, ki povezuje praktike in organizatorje teh dogodkov z vsega sveta. Nagrada ima še večjo težo, ker se je tokrat v konkurenci pomerilo kar 150 predstav, sodeloval bo tudi pri projektu *MTN nagrajenci v dialogu* z naslovom *Sirjenje umetniških praks*.

Predstava *Threnos* v izvedbi ansambla Choregie – novoglasbeno gledališče je bila pri nas premierno predstavljena pred dvema letoma, tik pred zapiranjem kulturnih institucij zaradi pandemije, lani pa je projekt izšel tudi na zgoščenki. Ustvarila jo je mednarodna umetniška zasedba, ob skladatelju Jacobu Cooperju in avtorici koncepta Karmini Šilec še pesnica Dora Malech, scenograf Dorian Šilec Petek, avtorica risb in videa Young Ioo Lee, umetniška sodelavka Sidiša Béli, kostumografka Tina Bonča, oblikovalec svetlobe Andrej Hajdinjak ter oblikovalec zvoka Danilo Zenko.

Projekt *Threnos* je prejel nagrado v konkurenci 150 predstav z vsega sveta. FOTO RUDI URAN

ŠEMA ELEKTRO

21. 5. 2022, 19.30 – 21.30, Maribor

| Vstop prost

ŠEMA ELEKTRO

20
22 *baba* Karmina Šilec

ŠEMA ELEKTRO za ženske glasove, akustične, elektroakustične instrumente in elektroniko nastaja kot del cikla BABA. Vsebinsko delo izhaja iz teme, ki sta jo zastavili knjigi Karmine Šilec Kolosalna balkanska fikcija in Katalog. Šema elektro je hibridno delo, projekt glasbeno-gledališko-pripovedne oblike, ki ruši meje med odrskimi govoricami in je metafora za odpiranje misli, dojemanja, izkušenj. Zastavlja obliko pripovedništva, ki je inspirirano z guslarskim konceptom govora in petja ob spremljavi enostrunskega glasbila. Glasbeni jezik se poigrava z dvojnostmi med urbanim in ruralnim, ljudskim in »visokim«, analognim in digitalnim, monofonim in polifonim. Uporaba sodobne tehnologije za produkcijo glasbe (npr. hibridizacija in kloniranje glasov in zvokov) in fiktivnih referenc na tradicionalno dediščino (izmišljena etničnost) pa prinaša različne pomenske smeri.

Štirinajst članska zasedba ansambla !Kebataola! raziskuje kako preko osnovne reference (zaprisežene device z Balkana), slik nekega prostora, fragmentov iz življenj žensk in kritiko zahodnega pogleda na fenomen virdzin sporočati politično vprašanje sodobne družbe, in sicer

o vlogi in položaju spola in interpretacije moči, ki jo v nas prenaša zgodovina. Šema elektro deluje kot platno, na katero so projicirane vsebine zavesti družbe, njena prepričanja, zgodovina in sedanjost, vedenja in zablode.

produkcija: CARMINA SLOVENICA

PODROBNOSTI

Datum: 21. 5. 2022

Čas: 19:30–21.30

Vstopnina: Vstop prost

Kategorije: Izvedba novitet, Koncerti in projekti zborov

Spletna stran: <https://www.carmina-slovenica.si/>

ORGANIZATOR Carmina Slovenica

Telefon:

Partizanska 5

Spletna stran: www.carmina-slovenica.si

PRIZORIŠČE CS Loža, Unionska dvorana

Partizanska cesta 5, Maribor, Štajerska 2000 Slovenia

<https://www.nasizbori.si/event/sema-elektro/>

New episode, Season 5: Meet the Ensemble

KARMINA ŠILEC

Artistic Director, Carmina Slovenica

IN UNISON

UMETNOSTNA DEDIŠČINA

Melita Forstnerič Hajnšek

Rešena Kavčičeva stenska slika našla novi dom

V Delavskem domu Trbovlje bodo odkrili sgraffito Maksa Kavčiča iz leta 1953, ki so ga rešili pred uničenjem

Konec avgusta pred tremi leti so v poslovnem delu nekdanje Strojne tovarne v Trbovljah nameravali skupaj s tovarno uničiti stensko sliko mariborskega akademskega slikarja, restavtorja, scenografa in pedagoga Maksa Kavčiča, ki je krajsila eno od sten v poslovnem delu. Lastnik zgradbe je tuja trgovska družba, ki je na tem mestu zgradila trgovski center. Sgraffito (praskanke) v velikosti 3 x 6 metrov iz leta 1953 bil ostal zgolj še na fotografiji Branimirja Ritonje, ki je bil na dan predvidenega uničenja na kraju rušenja tovarne skupaj z akademsko kiparko, hčerko in dedinjo Maksa Kavčiča Metko Kavčič. V Trbovljah na kraju rušenja so bili tudi ekipa ministrstva za kulturo in strokovni sodelavci za varstvo kulturne dediščine. Bili so

nemočni, ker umetnina ni bila evidentirana in popisana v register kulturne dediščine. A očitno je "akcija" in alarmiranje javnosti, ki je sledilo, pomagala,

saj se je že teden dni kasneje zgodilo, kar se praviloma pri nas nikoli ne zgodi, če ni pravne podlage: rešili so kulturno dediščino, ki ni bila evidentirana v regi-

Sgraffito Maksa Kavčiča, ki bo poslej v Delavskem domu Trbovlje
Foto: Branimir RITONJA

stru kulturne dediščine. Lastnik je ustavil postopek rušenja. Poslikavo, ki je bila precej dobro ohranjena, so strokovnjaki za kulturno dediščino razrezali na tri ali štiri dele, jih okrepili in tako pripravili na prevoz. Pred ponovno postavitvijo sgraffita so bila potrebna še nekatera restavratska dela.

Odlučila je bila objava na facebooku. Nekdanji poslanec Aleš Leko Gulič je v imenu trboveljske kulturne scene objavil na svojem FB-profilu sliko Kavčičevega sgraffita in zapisal: "Ars longa, vita brevis. Koliko ur še? Tega niso znali ukrasti." Obvestili so tudi tedanjega kulturnega ministra, domačina Zorana Pozniča. Poslal je na kraj dogodka strokovne sodelavce. V zgodbi reševanja freske je sodelovalo torej več akterjev, odločilna je bila tudi podpora trboveljske občine z županjo Jasno Gabrič.

Restavrirano Kavčičevo umetnino bodo slavnostno odkrili v petek, 2. decembra, v zgornji avli Delavskega doma Trbovlje, kjer je delo, ki predstavlja industrijsko zgodovino kraja, našlo svoj novi dom.

Petdeseta in šestdeseta leta prejšnjega stoletja so bila neverjetno naklonjena umetnosti. Kakšne umetnine za javne prostore so različni naročniki naročali. Stenske slikarije, reliefi, praskanke so bili naročeni zvečine pri vrhunskih umetnikih. Zadnja leta in desetletja pa smo priče masovnega uničevanja in izničevanja te dediščine, zakrivanja, zamolčevanja. Zato je toliko bolj pomembno, da se ta umetnost v javnem prostoru evidentira, popiše in s tem zavaruje.

Umetnostna galerija Maribor je pri tem opravila pomembno delo, objavila javni poziv k evidentiranju in odkrivanju stenskih slik, grafitov, reliefov ter objavila natančno evidenco za področje, ki ga profesionalno pokriva. Odkritega vandalizma novih časov je samo v Mariboru na pretek, zlasti dela Janeza Vidica, ki jih je evidentiranih največ, so mnoga doživela žalosten konec. Mnoga so prekrita, a zdaj vsaj evidentirana.

Stenske slikarije, reliefi, praskanke so bili naročeni zvečine pri vrhunskih umetnikih

Trboveljska tovarna strojev - STT, za poslovni del katere so naročili stensko sliko pri uglednem akademskem slikarju iz Maribora, se je sredi petdesetih let preteklega stoletja raztezala na 28.000 kvadratnih metrih, bila je največja tovarna rudarskih strojev na Balkanu, narejena za tisoč novih delovnih mest v Revirjih. Prav tista leta, ko je nastal sgraffito, so se Centralne rudniške delavnice preimenovala v STT Miha Marinko. Ime revirskega revolucionarja so nosile le kratke čas: do uredb leta 1953, po kateri se tovarne in ulice niso smele imenovati po še živečih zaslužnih državljanih - z izjemo maršala Tita. Trboveljsko strojogradnjo so pokopali pred leti skupaj z rudnikom in premogom, brez katerih je najbrž ne bi bilo.

GLASBENO-PLESNI PROJEKT

Dih pevca in vonj plesalca

V Minoritski cerkvi projekt iz francoskih salonov s projektnim zborom in solistoma Acem Biščevićem, tenoristom in pianistom, ter Albertom Paganijem, plesalcem, pod umetniškim vodstvom Karmine Šilec

Melita Forstnerič Hajnšek

Po premieri geolokacijske zvočne razstave Philomela prejšnji teden se v Mariboru v sodelovanju z Lutkovnim gledališčem in Kulturno četrtjo Minoriti obeta nova premiera pod umetniškim vodstvom Karmine Šilec. Iz francoskih salonov je glasbeno-plesni projekt, ki bo v Minoritski cerkvi predstavljen 2. decembra. Nastopili bodo Aco Biščević, tenorist in pianist, Alberto Pagani, plesalec, in projektni zbor v sestavi: Ana Kodešljica, Matika Ravnik, Klara Ravnik, Kaja Tomšič, Nataša Kocjančič, Saša Poljanec.

Umetniško-družabni dogodki v salonih

"Danes smo vajeni poslušati glasbo le še v koncertnih dvoranah, a veliko glasbe je nastajalo za izvajanje v drugačnih okoljih, pravi Karmina Šilec, avtorica projekta Iz francoskih salonov. "Kaj bi pričakovali ob obisku družabnega salona v Parizu v začetku 20. stoletja? Veliko umetnosti tako intimno blizu, da bi slišali diha pevca in vonjali znoj plesalca. Slikarji, plesalci, meceni, aristokrati, pevci, literati in drugi so se srečevali v intimnih prostorih premožnih gostiteljev. Tam so peli in plesali, jedli in razpravljali, se ljubili in opijali, ustvarjali in prerekali. Vsakdo je lahko zapel, zaigral na instrument, recitiral ali zaplesal. Saloni so bili kraj, kjer so obiskovalci z umetnostjo polnili duha, v pogovorih ostrili um in uživali ob

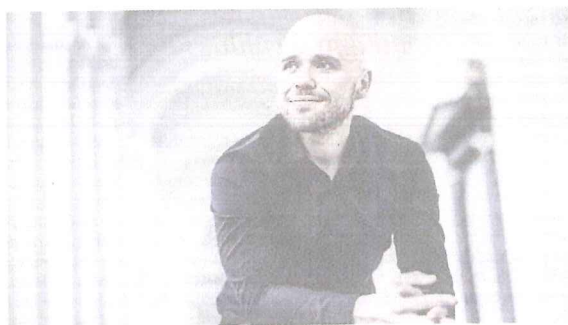
vinu. Misli, besede, glasba, gib, podoba so bili povezani v umetniško-družabni dogodek."

Glasbeno-plesni projekt z glasbo francoskih skladateljev prinaša izkušnjo takega intimnega druženja. Avtorji glasbe so Mel Bonis, Erik Satie, Jean-Baptiste Weckerlin, Gabriel Fauré, Cécile Chaminade, Reynaldo Hahn, Claude Debussy, Mátyás György Seibe, Benjamin Godard, Reinhold Glière, Georges Aperghis, Jean-Philippe Rameau.

Saloni so imeli v zgodnji moderni revolucionarni Franciji pomembno vlogo v kulturnem in intelektualnem razvoju države. Bili so kulturna središča višjega meščanstva in aristokracije, odgovorne za širjenje lepih manir in družabnosti. A ne le teh, saloni so širili tudi ideje, saj so postali središče intelektualnih pogovorov, pa tudi debatni oder za družbena vprašanja. Gostili so številne intelektualce, zlasti literate. V nasprotju z drugimi ustanovami zgodnjega novega veka so imele ženske v salonih pomembno in vidno vlogo. Vsaka "salonnière" je imela drugačno vlogo v teh salonih. Nekatere so bile dejavno vključene v pogovore in razprave, druge pa so tkale povezave in širile razsvetljenske ideje.

Mednarodno priznana solista

Aco Biščević je na ljubljanski glasbeni akademiji diplomiral iz glasbene pedagogike, na salzburškem Mozarteumu je magistriral iz petja in čembala. Kot operni in koncertni pevec je deja-

Aco Biščević Foto: Andreja GRILL

Alberto Pagani Foto: CS

ven po vsej Evropi za dirigenti, kot so Michael Hofstetter, Theodor Guschlbauer, Jordi Savall, Federico Maria Sardelli, kot član zbora pa tudi s Claudiom Abbadom, Riccardom Mutijem, Nikolajusom Harnoncourtom. V opernih hišah in na festivalih je debital v milanski Scali, Komični operi v Berlinu, Prinzregententheateru v Münchnu, Innsbrucku, Ljubljani, na Salzburških letnih igrah, Trame Sonore Mantua, Styriarte v Gradcu, v Versaillesu, SNG Opera in

balet Ljubljana, na Kraljevem kolizžu v Londonu... Posveča se tudi historični izvajalski praksi, poje in se spremlja na klavirju.

Alberto Pagani je italijanski sodobni plesalec. Po zaključku študija na plesni akademiji za sodobni ples SEAD - Salzburg Experimental Academy of Dance je nastopal v več produkcijah

slavnostnih iger v Salzburgu in nastopil ob Ceciliji Bartoli, Tobiasu Morettiju, Petru Lohmeyerju idr. Sodeloval je v produkcijah režiserjev Roberta Carrena, Roberta Wilsona, Shirin Neshat. Sodeloval je tudi s koreografiji, med njimi s Hillel Kogan, Paulom Blackmanom, Christine Gouzelsin in Michikazu Matsume.

TA VESELI
DAN

3. december

Program dogodkov na www.mk.gov.si

Melita Forstnerič Hajnsček

2 5. novembra bo v Kulturni četrti Minoriti premiera novega projekta **Karmine Šilec - Philomela**. Geolokacijska zvočna razstava Philomela je preplet med zvočno in vizualno arhitekturo. Zasnovana je tako, da sprehalca potopi v zvoke in v prostor z umestitvijo glasbe v prostore zunanjih dvorišč Kulturne četrti Minoriti. Po namestitvi aplikacije na pametne telefone in prenosu projekta bodo lahko sprehajalci z lastnim tempom raziskovali glasbo in prostor. Ob tem se jim bodo na določenih točkah sprožile glasbene celice, ki so oblikovane tako, da dopolnjujejo izkušnjo kombinacije sprehoda, poslušanja, branja in ogleda video projekcij na zidovih na prostem.

Projekt je nastal ob 20. obletnici nastopa Carmine Slovenice v Vatikanu, ko je bilo v baziliki svetega Petra končno slišati dela skladateljice redovnic. Philomela opozarja na zavedanje o vrzeli v našem poznavanju glasbe, ki so jo ustvarile skladateljice. Carmina Slovenica je bil prvi ženski, deklinski zbor v zgodovini, ki se je predstavil v tem posvečenem prostoru Vatikanu, kjer je dotlej dominiralo moško petje, v navzočnosti tedanjega papeža Janeza Pavla II.

Projekt je nastal v sodelovanju z Lutkovnim gledališčem Maribor in Kulturno četrtjo Minoriti.

Kako nov prostor Kulturna četrt Minoriti korespondira z vašim novim projektom Philomela?

"Ker se letos prebujajo Kulturna četrt Minoriti, kar je povezano s prenovami prostorov okoli Minoritske cerkve (Tri babe), se s tem zaokrožuje prenova celotnega kompleksa. Arhitekturni prostor sam po sebi ni popolno celovito sporočilo. Resda nekaj omogoča, vendar postane polno smiselni šele, ko se ga uporabi. Ali ko nosi vsebino. Zanimivo se mi je zdelo razmisliti, kako bi lahko arhitektura postala zanimiva na drugačen način: če bi jo doživeli s sluhom. Pri geolokacijski zvočni razstavi Philomela gre za preplet med zvočno in vizualno arhitekturo. Zasnovana je tako, da sprehalca potopi v zvoke in v prostor z umestitvijo glasbe v prostore zunanjih dvorišč Kulturne četrti Minoriti. Gre za 'site specific' kombinacijo sprehoda, poslušanja in branja. ki sprehajalcu omogoči večutno izkušnjo."

Ob dvajseti obletnici nastopa Carmine Slovenice v baziliki svetega Petra v Vatikanu, ko so kot prvi ženski zbor prekinile dominacijo moškega petja

Zakaj Philomela?

"Projekt je poimenovan po Philomeli, ki se uporablja kot neposredni in figurativni simbol v umetniških delih zahodnega kanona. Najpogostejša interpretacija grškega mita o Philomeli je taka, da se Philomela, potem ko jo je posilil in pohabil sestrin mož Tereus, maščuje in spremeni v slavca; v ptico, ki slovi po čudovitem petju. Projekt je vsebinsko inspiriran z 20. obletnico nastopa Carmine Slovenice v Vatikanu, ko je bilo v baziliki svetega Petra končno slišati dela skladateljice redovnic. Geolokacijska zvočna razstava Philo-

Produkcija Threnos (za grlo), za katero je letos Carmina Slovenica prejela mednarodno nagrado Music Theatre NOW. Temu so sledile tri mednarodne predstavitve: na mednarodnem festivalu opere in glasbenega gledališča Festival O. na Nizozemskem, na filmskem festivalu The lift-off festival New York (ZDA) in v Kijevu (Ukrajna) Foto: Dorian ŠILEC PETEK

Karmina Šilec med pripravami na geolokacijsko razstavo Philomela
Foto: Tanja LUZAR

preteklosti. Vendar dandanes še vedno ni bila vložena enaka količina časa, truda, raziskav in sredstev za vzpostavitev ravnovesja v prezentiranosti umetniških dosežkov umetnic. To kaže na družbo, v kateri živimo, kjer vidimo, da se po vsem svetu ponavljajo isti vzorci znova in znova, le v različnih oblikah. Kljub doseženemu pomembnemu napredku v enakosti spolov še vedno vidimo primere diskriminacije žensk in deklet v različnih kontekstih, ki podpirajo patriarhalne strukture in načela neenakosti spolov. In ta razmerja še vedno obvladujejo svet, v katerem živimo. Glede na dejstvo, da je ženska skozi zgodovino vsehkozi dejavno sodelovala na vseh področjih glasbenega udejstvovanja, tema projekta Philomela in drugih s podobno tematiko ni prikaz in potrditev razlik med spoloma, temveč opozoriti, da je treba omogočiti možnosti za enakovredno uvrstitev umetnic v splošno in glasbeno zgodovino."

PREMIERA KARMINE ŠILEC

Med zvočno in vizualno arhitekturo

"Čeravno je moja želja, da v celoti izbrisemo potrebo po izrazu 'ženske' skladateljice, in čeprav se danes položaj ustvarjalk izboljšuje, je namen Philomele vplivati na razumevanje kanona klasične glasbe in njegove pretežno moške podobe"

mela posredno opozarja na zavedanje o vrzeli v našem poznavanju glasbe, ki so jo ustvarile skladateljice."

Vtis je, da se je situacija z ženskimi skladateljicami v zadnjem desetletju vendarle malce izboljšala.

"Čeravno je moja želja, da v celoti izbrisemo potrebo po izrazu 'ženske' skladateljice, in čeprav se danes položaj ženskih ustvarjalk vsekakor izboljšuje, je namen tega projekta informirati in vplivati na razumevanje kanona klasične glasbe in njegove pretežno moške podobe. Ko pomislimo na nekatere velike skladateljice skozi zgodovino, se nam samodejno pojavijo imena, kot so Mozart, Mahler, Schumann, Holst in Mendelssohn. Toda koliko nas si predstavlja ženske s temi taistimi priimki:

Nannerl, Alma, Clara, Imogen in Fanny, vse enako nadarjene skladateljice?"

Skozi drobno zvočno razstavo Philomela opozarjamo na izjemno veliko pozabljenih identitet skladateljic, predvsem iz zgodnjih obdobij. Vemo, da je obstajalo več kot 6000 skladateljic, da začetki ustvarjanja segajo vse do leta 450 pred našim štetjem, da so ustvarile več kot 500 simfonij in nešteto ansambelskih, vokalnih, orgelskih, zborovskih del. Razlogi, zakaj je manj znanih skladateljic, se nanašajo na iste razloge, zakaj se danes niso toliko izvajane: skladateljicam niso bile ponujene enake možnosti za objavljavanje, izvajanje in snemanje. Tega ni mogoče preprosto razložiti kot vprašanje meritokracije. O tem včasih razmišljamo kot o vprašanju nečesa iz

Kaj pomeni geolokacijska zvočna razstava?

"Obiskovalci bodo ob obisku prejele v uporabo mobilnike in slušalke ali pa si bodo namestile aplikacijo na svoj pametni telefon. Udeleženci zvočnega sprehoda bodo po vstopni točki v Sodnem stolpu vdravali po zunanjih delih kompleksa Minoriti. Prostore bodo raziskovali s svojim tempom. Na določenih točkah, ki so definirane s koordinatami, torej z določeno zemljepisno širino in dolžino dane lokacije, se jim bodo sprožili glasbeni posnetki. Pri tem se uporablja lokacijska tehnologija (podobno kot GPS) za samodejno posredovanje zvočnih vsebin hodečemu občinstvu. Program obsega dela baročnih skladateljic zahodne in vzhodne poloble, in sicer dela redovnic Marie Joachine Rodrigues, Caterine Assandre, Chiare Margarite Cozzolami, Marie Xaverie Perucone in avtorice najstarejše dokumentirane skladbe s Kube, glasbenice Teodore Gines. Zvočni sprehod po Kulturni četrti bosta dopolnjevali osvetlitev arhitekture in video intervencija.

Projekt, ki je nastal v sodelovanju z Lutkovnim gledališčem Maribor in Kulturno četrtjo Minoriti, prinaša glasbene posnetke, ki so jih izvedle izključno

Vemo, da je obstajalo več kot 6000 skladateljic, da začetki njihovega ustvarjanja segajo do leta 450 pred našim štetjem

ženske izvajalke, in sicer Carmina Slovenica, Karmina Šilec, Irena Pahor, Urška Breznik, Dina Slama, Simona Raffanelli Krajnc, Biserka Petkovič, Olga Pečeny, Sonia Altinier in Monica Pellicciari."

Kje ste v postpedemskiškem času pasli svoje ustvarjalne misli?

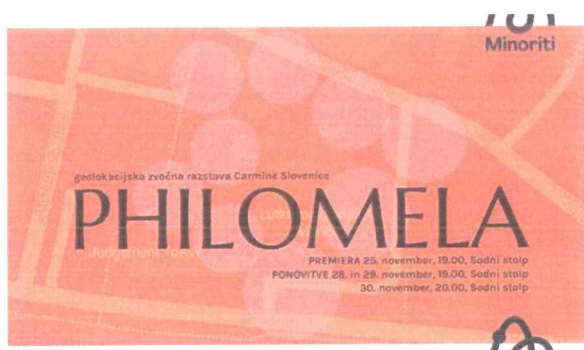
"Teško bi o letošnjem letu rekli, da je želo postpedemjsko. Pravkar sem se vrnila iz umetniške rezidence na Berkeley Repertory Theatre v San Franciscu, kjer še zmeraj veljajo rigorozna preventivna pravila z obvezno nošnjo mask v vseh notranjih prostorih, vsakodnevno obveznim testiranjem in tedenskimi obveznimi PCR-testi. Kar zelo vpliva na sproščenost. Veliko bolj postpedemjsko sem se počutila na STIAS - Institutu za napredne študije v Južni Afriki. Tam sem v nekajmesečni umetniški rezidenca razvijala nekaj prihajajočih projektov in se posvečala zvočni umetnosti."

23.11.2022

Karmina Šilec: Philomela geolokacijska zvočna razstava

V zvočni geolokacijski razstavi Philomela preplet med zvočno in vizualno arhitekturo ustvarja vznemirljiva prostorska doživetja. Zasnovana je tako, da sprehajalca potopi v zvoke in v prostor z umestitvijo glasbe v prostore zunanjih dvorišč Kulturne četrti Minoriti.

Arhitekturni prostor ni nujno celovito sporočilo, polno smiselno postane šele, ko se uporabi. Arhitektura lahko postane zanimiva tudi, če jo doživimo s sluhom. Prostor skozi zvok. V zvočni razstavi Philomela preplet med zvočno in vizualno arhitekturo ustvarja vznemirljiva prostorska doživetja. Zasnovana je tako, da sprehajalca potopi v zvoke in v prostor z umestitvijo glasbe v tihe prostore zunanjih dvorišč. Skladbe zvenijo kot pokrajina, ki oblikuje izkušnjo.

Po namestitvi brezplačne aplikacije na pametne telefone in prenosu projekta Philomela lahko sprehajalci z lastnim tempom raziskujejo prostore in s tem sprožijo gosto paleto glasbenih celic, ki so skrbno oblikovane tako, da se skladajo s krajino in znamenitostmi okolice Minoritske cerkve v Mariboru. Kombinacija sprehoda, poslušanja, branja in ogleda videoprojekcij na zidovih na prostem sprehajalcu omogoča veččutno izkušnjo.

Program obsega dela baročnih skladateljic zahodne in vzhodne poloble, in sicer dela redovnic Marie Joachine Rodrigues, Caterine Assandre, Chiare Margarite Cozzolani, Marie Xaverie Perucone in avtorice najstarejše dokumentirane skladbe s Kube, Theodore Gines. Glasbo izvajajo izključno ženske izvajalke, in sicer: Carmina Slovenica, Karmina Šilec, Irena Pahor, Urška Breznik, Dina Slama, Simona Raffanelli Krajnc, Biserka Petkovič, Olga Pečeny, Sonia Altinier in Monica Pellicieri.

Philomela opozarja na zavedanje o vrzeli v našem poznavanju glasbe, ki so jo ustvarile ženske. Namen projekta je spremeniti naše razumevanje kanona klasične glasbe in njene pretežno moške podobe. Cilj projekta je raziskati pozabljeno identiteto zgodnjih skladateljic. Cilj je, da v celoti izbrišemo potrebo po izrazu "ženske" skladateljice.

Projekt je nastal ob 20. obletnici nastopa Carmine Slovenice v Vatikanu, ko je bilo v baziliki sv. Petra končno slišati skladateljice redovnice.

Avtorica: Karmina Šilec

Skladateljice: Maria Joachina Rodrigues, Teodora Ginés, Caterina Assandra, Chiara Margarita Cozzolani, Maria Xaveria Perucona

Izvajalke: Carmina Slovenica, Karmina Šilec, Irena Pahor, Urška Breznik, Dina Slama, Simona Raffanelli Krajnc, Biserka Petkovič, Olga Pečeny

Premiera: 25. november 2022 ob 19. uri *za zaprto skupino

Ponovitve: 28., 29. november 2022 ob 19. uri, 30. november 2022 ob 20. uri, Sodni stolp - Maribor

Dogodek je brezplačen. Potrebna je prijava na blagajna@lg-mb.si in prevzem brezplačne vstopnice na blagajni Lutkovnega gledališča ali v Info točki Kulturne četi Minoriti.

<https://www.sigic.si/karmina-silec-philomela-geolokacijska-zvocna-razstava.html>

Selected Works 2021

Winning Projects

The call for applications of the 4th Music Theatre NOW edition ended June 30th 2021.

147 participants from 34 countries registered for this edition.

The final jury selection represents a wide range of musical and visual perspectives from around the globe and various artistic backgrounds that represent a „lean towards communal experience and a type of macro expression“ (Jury of MTNow 2021).

MTNow 2021 Award (Jury Selection | in alphabetical order)

(Winners receiving an invitation to the MTNow Meeting at O. Festival Rotterdam in 2022 | eligibility for hosting of their projects on the catalogue of TEATRIX MX streaming platform, based in México (royalties paid based on number of viewers)

Az Ügy (The Issue): Dora Halas (Composer / Director, Hungary) / Fruzsina Nagy (Director / Costume, Hungary) / Adam Fekete (Text, Hungary)

Chornobyldorf: Roman Grygoriv and Illia Razumeiko (Composers / Directors / Text, Ukraine)

Dybbuks: Samara Hersch (Concept / Director, Australia / Netherlands) / Max Lyandvert (Composer / Sound, Australia)

8: Metamorphosis: Nicole Beutler (Director, Germany) / Gary Shepherd (Composer / Music, United Kingdom)

Samson: Brett Bailey (Text / Director, South Africa) / Shane Cooper (Composer / Musical Director, South Africa)

THRENOS (for the Throat): Karmina Šilec (Stage and Music Direction / Concept, Slovenia) / Jacob Cooper (Composer / Concept, USA) / Dora Malech (Text, USA)

The Jury

The international jury for Music Theatre NOW 2021 consisted of:

DU Yun (Shanghai/China - New York/USA | Composer and Professor of Composition)

Marlene LE ROUX, (Cape Town/South Africa | CEO Artscape Theatre Cape Town and activist)

Pamela LOPEZ (Santiago/Chile | Director of Programming and Audiences at GAM)

Paola PRESTINI (New York/USA | Composer & co-founder and artistic director of National Sawdust)

Rainer SIMON (Berlin/Germany | Artistic Consultant of Barry Kosky Komische Oper Berlin)

Statement of the Jury

"It was soul nourishing and exciting to see the work being made coming out of this extended and complex period. The six works we've chosen represent a lean towards communal experience and a type of macro expression. We naturally arrived to a set of works that mirror the expanse in definition of what music theater is...and where it is being made. From a sonic installation to an archaeological site specific dig into song to a zany fashion intervention, we can't wait to share this richness with the international audience and congratulate the artists who represent these works, and those who with courage put forward their extraordinary work, making our job hard and ever interesting."

(Jury of the 2021 edition of Music Theatre NOW competition)

Meeting

The 6 prize winning teams will be invited to present their works (some live and some in short lectures with sound and video excerpts) at the international convention of Music Theatre NOW in Rotterdam in May 2022. Practitioners and presenters from all over the world will be in attendance. Music Theatre NOW and award winners are winning a unique opportunity for international exposure and invaluable networking opportunities and advice from other professionals.

SAVE THE DATE:

MTNow Meeting at O. Festival Rotterdam from May 22nd through May 25th 2022

[Music Theatre Now: Selected Works 2021 \(mtnow.org\)](http://mtnow.org)

THRENOS (for the Throat)

Synopsis and Team

Composer / Concept: Jacob Cooper (USA)
Stage and Music Direction / Concept: Karmina Šilec (Slovenia)
Texts: Dora Malech (USA)
Set: Dorian Šilec Petek (Slovenia)
Drawings / Video: Young Joo Lee (South-Korea, USA)
Costumes: Tina Bonča (Slovenia)
Artistic Collaborator: Sidra Bell (USA)
Light: Andrej Hajdinjak (Slovenia)
Sound: Danilo Ženko (Slovenia)

Performed by: CHOREGIE new music theatre (Slovenia)

Producer: Carmina Slovenica (SI)
Co-Producer: Maribor puppet theatre
Premiere: Mar 9, 2020 / Minoriti Church Maribor / Maribor, Slovenia

The transition from animal to meat is one that intentionally mutes the life and death of its subject. Unlike humans, these animals generally die in concealment, and the dead are not mourned. In *Thrēnos*, what is so often hidden behind the scenes is brought onto the stage as a performance that offers space for reckoning and reflection. Slaughterhouses are a place where man, machine and animal meet. Through this connection *Threnos* is questioning the contemporary social paradigm in which man, by excessive praising of his own culture, almost completely destroys nature. At first sight it might seem that the performance is concerned with the care for animals. But it is also about human beings, about us and our sense of guilt. We seek to remake a promise – but we doubt we will succeed. We realize we decided to look away from the things that burden us or which are difficult. And for that – Ashamed and ashamed for being ashamed ... we close our eyes around and always –.

Jury Statement

"THRENOS (for the Throat) is an exciting piece not only because of the ritual in which it engages the audience, but also because it has a strong message. The notion of understanding nature and reflection of society through the metaphor of mourning animals, stands as an experience in which connection is assured. Also the musical composition stands out as a invocation for communities, and for beauty that is given an inspirational interspace for internal reflection by the strong formality of the staging."

(Jury of MTNow 2021)

Pictures

THRENOS © Dorian Šilec Petek

Links

<http://www.karminasilec.com/>

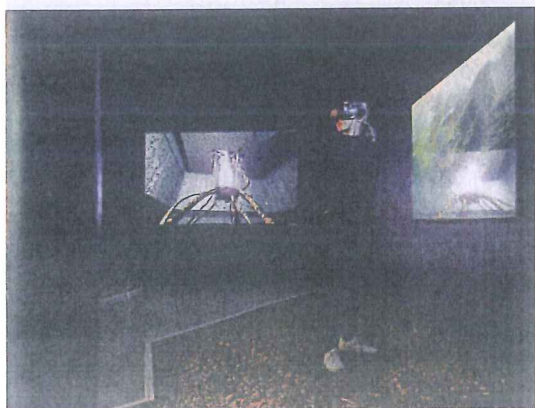
[Music Theatre Now: Threnos \(mtnow.org\)](http://mtnow.org)

opečnati cesti, simbolični poti iz Čarovnika iz Oza, pada na o pot z vrha ledene gore v glonih ideologij in se z njimi soočna vizualno. "Konec", cilj je obliko arhetipnih različnih javnih tih pop kulture 21. stoletja in na refleksija današnje družbe. **miika Lewandowska** in **Sandra iak** sta avtorici umetniške poe animacije Noččč, ki temelji vski poeziji. Zvoki, značilni za zik, ustvarjajo onomatopejske e, ki prehajajo jezikovne ovire. esed ne razumemo, Noččč su, sinestetično nagovarja obiskopre možnost čutnega srečanja telesom, domišljijo in virtualstom, kar subtilno odmeva v n gibih tudi po izstopu iz virin a prostora. Prvenec je bil med letošnjega festivala Sundance. e je tudi v uradni izbor prestiistivala goEast v Wiesbadnu in izbor na mednarodnem filmstivalu v Melbournu. Delo je rigrado American Cinequest Sound Design/najboljše oblikzvolka v navidezni resničnosti. o, da postajajo VR-ji čedalje bolj del prestižnih filmskih festivalu.

Oursler v VR-ju, navidečnosti z naslovom Vesoljci so jatelji, raziskuje človeški um lo zgodbo. Gledalca vabi, da odbi Georgea Adamskega, ki je prvi človek na svetu, ki je zemljane in se z njimi pogoro celo obiskal druge planete. zhaja iz vsebinske linije, ki jo že z večmedijskim projektom en in neizmeren arhiv, prikaMuzeju moderne umetnosti in Hesselovemu muzeju umei Bard Collegeu v New Yorku, r raziskuje medsebojno poveke in simbole, ki zaznamujejo ako imenovanega fotografira-

rtcije, e in socializacije

arhitekt **Pete Jiadong Qiang** alaciji HiperTelesni Portal: ne v mešani realnosti ustvaril roman, ki v obliki igre v narresničnosti (VR) raziskuje ritualni hibridni prostor med orožja na postindustrijskem i severozahodne Kitajske in craft III: The Frozen Throne. a zgodba avtorja, ki je živel v strijskem, postsocialističnem a mestu (v velikosti Slovenije) tovarne orožja, ki so jo zgrato pa prepleta s fantazijskim gre. Njegova največja želja v je bila, da postane profesioalec igre Warcraft. Telesni Portal: Stratholme. e instalacija v mešani resničtemelji na postindustrijskem u Maribora. Mariborski Hiperortal želi spodbuditi igralce, sljio svoje lastno razumevanje

"fanovstva" v igričarstvu; subkulturnega fenomena, ki se pojavlja na področju različnih oblik pripovednih medijev, zlasti v kontekstu animeja, stripa, iger in grafičnih romanov. Sugestivna "instalacija" je delo **Boruta Wenzla**, ki mu je umetnik povsem zaupal postavitev, uporabo materialov itd.

Zblojena mandala brezspolnega avatarja

Zblojena mandala je naslov računalniško generiranega videa **LuYang**, brezspolnega človeka - avatarja, ki temelji na lastnem fizičnem jazu. Nanaša se na razne fizične terapije in medicinske modifikacije naših možganov, kot so na primer tridimenzionalni stereotaktični sistemi pri minimalno invazivnih kirurških intervencijah, globoke možganske simulacije, pri katerih v možgane vsadijo elektrode, in transkraniialna tehnologija magnetne stimulacije, ki magnetna polja izkorišča za izboljšanje simptomov depresije.

Med razstavljalci je kar tretjina domačih umetnikov

Mark Farid: Gledajoči jaz - Drugi, prvoosebni 360° video predstavi, kako različne kulture, družbe in jeziki vplivajo na zavedanje samega sebe in -zlasti med pandemijo covid-19 - na sposobnost deljenja izkušenj in sveta le z uporabo digitalnih tehnologij. Projekt raziskuje, kako se ljudje odzivajo na neprekinjen in nenehen samonadzor, hkrati pa preizkušajo prilagojene tehnologije v resničnih okoliščinah.

Total Refusal: Kako izginiti je kratki animirani protivojni film, ki išče možnosti za mir na najbolj neverjetnem mestu, v spletni vojni igri. **Daniel Hanzlik** v Privzeti nastavitvi - video-performansu, videoprojekciji in videu-prikaže podobe in predstavitev predstave, Compiler: Čas preleta svetlobe pa je interaktivna medijska instalacija, ki ponuja priložnost za drugačno razumevanje naših osebnih izkušenj z osebnimi napravami.

Med domačimi umetniki, ki jih je na razstavi kar tretjina, je tudi **Nika Erjavca** z Treto krajino, ki razvija hibridno umetniško raziskavo, vezano na senzorično zaznavo v preseku umetnosti in znanosti. V svojih instalacijah kot predstavnike naše aktualne predmete in bivanjske kulture prepleta vsakodnevne, banalne, potrošne materiale, kot so razni začasni gradbeni elementi, umetne rastline, predelane elektronske igrače. **Tadej Droljc** v Avtoportretu ustvari generativno avdiovizualno sliko, ki je sinteza različnih vplivov in izkušenj, predelanih v sumljivih okoliščinah spomina. Slikarjev avdiovizualni čopič v živo, pred očmi publike, vodijo psevdonaključni algoritmi, a vendar se zdi, da umetnik ni navzoč.

MUSIC THEATRE NOW

Threnos Foto: Rudi URAN

Karmini Šilec ugledna mednarodna nagrada

Produkcija Carmine Slovenice Threnos (za grlo) skladatelja **Jacoba Cooperja**, v režiji **Karmine Šilec**, je prejela ugledno mednarodno nagrado Glasbeno gledališče ZDAJ (Music Theatre NOW)

Melita Forstnerič Hajnšek

Produkcija Carmine Slovenice Threnos (za grlo) skladatelja **Jacoba Cooperja**, v režiji **Karmine Šilec**, je prejela ugledno mednarodno nagrado Glasbeno gledališče ZDAJ (Music Theatre NOW). Leta 2008 je **Karmina Šilec** prejela to nagrado za predstavo Iz veka vekov v produkciji SNG Maribor.

Glasbeno gledališče ZDAJ je vodilo mednarodno tekmovanje prvih produkcij novih glasbenogledaliških del, ki nastajajo v profesionalnih produkcijskih hišah. Od leta 2008 je na tekmovanju sodelovalo več kot 1000 svetovnih premier nove opere in glasbenega gledališča kot del tega edinstvenega srečanja, ki povezuje praktike in organizatorje tovrstnih dogodkov z vsega sveta.

"Threnos (za grlo) je vznemirljiva predstava ne le zaradi rituala, v katerega vključi občinstvo, temveč tudi zaradi močnega sporočila. Zamisel o razumevanju narave in refleksiji družbe skozi metaforo žalujočih živali stoji kot izku-

šnja, v kateri je povezanost zagotovljena. Tudi glasbena kompozicija izstopa kot poziv k skupnostim in k lepoti, ki ji močna forma postavitve daje navdihujoč medprostor za notranjo refleksijo." (iz utemeljitve strokovne žirije)

Predstava v izvedbi ansambla **Choregie** - novoglasbeno gledališče je bila v Sloveniji premierno predstavljena marca 2020. Ustvarila jo je mednarodna umetniška zasedba, ob skladatelju **Jacobi Cooperju** in avtorici glasbenega in uprizoritvenega koncepta **Karmini Šilec** še pesnica **Dora Malech**, scenograf **Dorian Šilec Petek**, avtorica risb in videa **Young Joo Lee**, umetniška sodelavka **Sidra Bell**, kostumografka **Tina Bonča** in oblikovalec svetlobe **Andrej Hajdinjak**. Glasbo za 16 procesiranih glasov in elektronično je zvočno oblikoval **Daniilo Ženko**, videoprojekcije je vodil **Grega Tanacek**. Predstava je nastala v koprodukciji z Lutkovnim gledališčem Maribor. Threnos je letos izšel na DVD-plošči, na voljo je tudi kot video na zahtevo.

"Threnos se sprašuje o sodobni družbeni paradigmi, v kateri človek s pretiranim povečevanjem lastne kulture skoraj popolnoma uničuje naravo. Prehod iz živali v meso je tisti trenutek, ko se namenoma utišajo njihova življenja in njihove smrti. Živali - za razliko od ljudi - običajno umirajo stran od pogledov. Za mrtvimi ni žalovanj. Delo je na prvi pogled usmerjeno v skrb za živali. V resnici pa gre za ljudi, za nas, in za naš občutek krivde. Skušamo ponoviti obljubo - a dvomimo, da nam bo uspelo. Spoznavamo, da smo se odločili pogledati stran od stvari, ki nas težijo ali so težke. In zato - zaradi sramu in od sramu, ker nas je sram - zapremo oči, popolnoma in vedno," so ustvarjalci zapisali ob projektu.

Pretekli zmagovalci so svoja dela uprizorili na različnih festivalih po vsem svetu, kot so Operadagen (Rotterdam), Prototype Festival (New York) in Shanghai International Contemporary Theatre Festival ACT. Predstavitelj Threnosa mednarodni javnosti in podelitev nagrade bosta na Music Theatre NOW maja 2022 v Rotterdamu.

To je že druga nagrada MTN Karmini Šilec po v kategoriji Glasba onkraj opere, nagrajena je bila že predstava Iz veka vekov v produkciji SNG Maribor (2008). Letošnja nagrada Glasbeno gledališče ZDAJ se pridružuje naboru priznanj Karmini Šilec za delo na področju glasbenega gledališča, med njimi ruski zlati maski, nominaciji za nagrado Europe Theatre Prize Theatrical Realities (EPTR), nagradi Prešernovega sklada in drugim.

GT22

Na Intimnem odru gledališki eseji Takorekoč

Od četrтка do sobote se bodo interpretirali eseji **Blaž Šef, Boštjan Narat, Jerneja Ferlež, Mladen Dolar, Renata Salecl** in **Filip Dobranič**

ostalimi tvorita zaključeno celoto. V Mariboru si bo občinstvo na Intimnem odru GT22 v četrtek, petek in soboto, 9., 10. in 11. decembra, lahko ogledalo vse

tri esejske sklope, na ljubljanski Novi pošti pa bosta v decembru na sporedu prva dva, tretji pa predvidoma januarja 2022. (14)

Kdo je kdaj

Četrtek, 9. decembra, ob 19. uri: **Boštjan Narat**: (Ne)dolžno domoljubje **Blaž Šef**: Pet načrtov mikroglobalizacije **Petek, 10. decembra, ob 19. uri:** **dr. Jerneja Ferlež** (+ **Jurij Drevenšek**): Kieserjeva sekira ali kam z argumenti **dr. Mladen Dolar** (+ **Blaž Šef**): Vime

Izvedbo cikla Takorekoč je epide-

Umetnostni trg brez profesionalnega dražitelja

Tradicija Pred vrati so dražbe umetnin, tiskov in zbirateljskih predmetov Carniole Antique, Antikvariata Glavan in Trubarjevega antikvariata

V času pandemije v Sloveniji ne pričakujemo razcveta prednovoletnih dražb likovnih del in zbirateljskih redokov, za njihovi trije osrednji organizatorji, Carniola Antiqua, Antikvarat Glavan in Trubarjev antikvariat, tudi letos niso odpovedali tej tradiciji predpraznične časa, ki dodajanje razpisa potencialnih kupcev. Slednja dva dražbi tradicionalno pripravljata v času Slovenskega knjižnega sejma, a je dejstvo, da je ta tudi letos potekal virtualno, njani dražbi potisnilo v december.

VOJKO URBANČIČ

Vse tri dražbe bodo, če tik pred zdajci ne bo sprememb ukrepov, 12. in 15. decembra potekale v živo. Virtualno pa so dostopni katalogi, namreč na artauktion.info.

Slovensko umetnost kdaj tržijo tudi v tujini. Med dražbami v zadnjem času je lepo ceno dosegla odlično dokumentirana slika Pred poroko Ivana Groharja iz leta 1897, ki je novembra pri avstrijskem Dorotheum z rezultatom 48.640 evrov domala dvakratno preseгла zgoraj estimacijo, postavljeno pri 25.000 evrih. Če k rezultatu dodamo 28 odstotkov dražbenega pribitka, je nov lastnik za to sliko odšel dobrih 62.000 evrov. Slika je seveda predimprerisionistična, sicer bi njena cena skočila višje.

Groharjeva dela so na dražbah redka, a so še leta 2015 na dražbi zbirke Vanje Lokarja v tržaški vkijski hiši Stadion njegov predimprerisionistični portret prodali za le nekaj več kot 3200 evrov. Reprezentativno, impresionistično sliko V Geranjah pa za dobrih 111.000 evrov. Razpon cen pri Groharju je lahko ogromen.

Ker na izoliranem slovenskem umetnostnem trgu ni niti enega profesionalnega dražitelja, ki bi pripravljali redne dražbe in po njih rezultate javno objavljali oziroma bi ti prišli v referenčne mednarodne registre dražbenih rezultatov, ki so pomembni za položaj umetnikov na trgu, se v Sloveniji nadaljuje trdna in hkrati absurdna praksa, da za takšno evidencijo

nje prodaj del slovenskih avtorjev skrbijo tuji. Denimo omenjeni tržaški Stadion, ki v dražbene katologe pogosto vključuje slovenske umetnike, ali Dorotheum, kjer so, denimo, novembra na dražbi za dobrih 16.000 evrov prodali tudi gorsko veduto Pogled na Orler iz Moline Antonia Karingerja, ponudili pa še sliko, pripisano Almanachu, ki sicer ni prepričala. Ostala je neprodana.

Za uvrstitev položaja slovenskih umetnikov na mednarodnem trgu služijo celo Romuni. Nekaj vpisov dražbenih prodaj slovenskih umetnikov v mednarodne registre je 2. decembra prinesla zanimivo zasnovana dražba *Dražbačna perspektiva. Novono obdobje v srednji in vzhodni Evropi* avkejske hiše

Za uvrstitev položaja slovenskih umetnikov na mednarodnem trgu skrbijo celo Romuni.

Ans Azura v Bukarešti, ki jo je v Sloveniji promoviral njen sodelavec Tevž Logar. Dela Irvina so na tej dražbi s sliko *O is not O* iz leta 1995 segla do 25.630 evrov (dobrih 31.000 s pribitkom), letošnja slika *The red nurse* Andreja Savskega pa do 4148 evrov (dobrih 5000 s pribitkom).

Najdražja Speča dvojčka Vlahu Bukovca

Dražbi bosta v Kinu Šiška pripravila Antikvariat Glavan in Carniola Antiqua, 16. decembra pa v Slovenski matici še Trubarjev antikvariat.

Najdražje ocenjeno umetniško delo v katalogu Carniole Antique s skupno 111 loti, ki bi utegnili pritegniti mednarodni interes – iz hrvaške smeri – je zgodnja slika *Speča dvojčka* osrednjega hrvaškega slikarja s preloma 19. in 20. stoletja Vlahu Bukovca. Njena izklicna cena je razposajenih 27.500 evrov, a so Bukovčeva dela na dražbah že dosegla mnogo višje rezultate, saj gre za umetnika, ki pri hrvaških zbirateljih predstavlja

V Carniole Antiqui bodo v nedeljo poskušali najti nove lastnike za 111 umetnin in drugih zbirateljsko zanimivih predmetov. FOTO CARNIOLA ANTIQUA

podobno rdečo cunjo kot pri nas kak dobri stari impresionist. O tokratni slici so se razpisali tudi v Jutarnjem listu, se je v preteklosti vedelo, da obstaja, a njeno nahajališče ni bilo znano.

Carniola Antiqua je že v preteklosti uspešno prodala zanimive umetnine s območja nekdanje Jugoslavije. Leta 2016, denimo, sliko *Reka Crnojevića* enega od osrednjih crnogorsko-srbskih slikarjev

ki bo na dražbi, je naslikal leta 1876, bila je že v ponudbi na dražbi v New Yorku. Sodeč po zapisu v Jutarnjem listu, se je v preteklosti vedelo, da obstaja, a njeno nahajališče ni bilo znano.

Carniola Antiqua je že v preteklosti uspešno prodala zanimive umetnine s območja nekdanje Jugoslavije. Leta 2016, denimo, sliko *Reka Crnojevića* enega od osrednjih crnogorsko-srbskih slikarjev

glja iz leta 1954 bodo začeli licitirati pri 9500 evrih, bronasto *Salomo Tometa Kralja* pri 6900 in njegovo *Gnezdo* pri 5200 evrih, dekorativno *Slovensko Madono* v marmorju Lojzeta Dolinarja iz leta 1919 pri 6000 evrih, drugo Marijo, tokrat s podpisom slikarja Maksima Seveda, pri 4000. *Malega bobnarja* Irvina z natečaj za opremo NSK ambasade v Pekingu iz leta 1994 pri 5200 evrih, risbo v tehniki tuša Zorana Mušiča iz leta 1945 pa pri 3200 evrih.

Zanimivo bo spremljati licitiranje dveh slik Marka Jakšeta z izklicnima cenama 6650 in 1400 evrov. Bi lahko objava njegovega sodelovanja na Beneškem biennale dvignila zbirateljske apetite po njegovih izdelkih?

Sicer je v katalogu, ki zajema 111 lotov, še ogromno izdelkov drugih avtorjev z nižjimi cenovnimi ocenami. Kot muzijske zbirke vredni delujejo, denimo, rokopisi Riharda Jakopiča in Antona Podbevška, ki se sodeč po besedah v katalogu nanašajo na delovanje Slovenskega umetniškega društva in težave Ivana Groharja, ki je kot blaginjski tega društva leta 1902 zagrešil znano ponebavo. Vzel je 850 kron. Dobro stoteletje kasneje bodo imeli zapis podobno izklicno ceno, a v drugi valuti: 800 evrov.

Boj za Človeka z bombami?

Izklicne cene dražb starih knjig, risikov in zbirateljskih predmetov Antikvariata Glavan, ki zajema 168 lotov, so seveda nižje, saj ti predmeti praviloma ne dosegajo cen dražljaj umetnin. Glede na velik interes zbirateljev za avangardo bi se utegnili vneti boj za Človeka z bombami Antona Podbevška, ki bo imel izklicno ceno pri 500 evrih, enaka številka je v katalogu pri-

pisana *Babištvu* Jana Matouška v prevodu Valentina Vodnika iz leta 1818.

Nekoliko nižje izklicne cene imajo *Sveti post* Gaborja Hevencsija, ki ga bodo začeli dražiti pri 420 evrih, bakrorez *Hišni shagen* iz zgodnjega 19. stoletja z izklicno ceno 400 evrov in molitev na lističu *Eno opominjenje na grešnika* iz okvirno istega časa z izklicno ceno 320 evrov. Prvi katalog Zorana Mušiča iz beneške Piccole Gallerie iz leta 1944 z njegovim podpisom bodo začeli dražiti pri 350 evrih, prve številke satiričnega lista Pavli-

Kupec je za Groharjevo še predimprerisionistično sliko *Pred poroko Dorotheum* odšel dobrih 62.000 evrov. FOTO DOROTHEUM

ha iz leta 1870, ki ga je urejal Fran Levstik, pa pri 300 evrih.

Najvišjo izklicno ceno v katalogu Trubarjevega antikvariata s 157 loti ima *Slava vojvodine Kranjske* z imenitno provenienco v knjižnici Božidarja Jakca, a pomanjkljivošjo, da gre le za prve tri knjige, medtem ko je četrta po umetniškovi smrti izgnila neznanu kam. Izklicna cena v katalogu je visoka, 12.000 evrov, k čemur je treba dodati še 20 odstotkov dražbenega pribitka, saj Trubarjev antikvariat edini pri nas uporablja tak način izračuna končne cene. Izklicna cena za Valvasorjeve knjige bo torej 14.400 evrov (tudi pri drugih izklicnih cenah navajamo realne, s pribitkom). Mimogrede: za enako serijo prvih treh knjig Valvasorjeve *Slave* (četrta je prav tako manjkala), a slabše ohranjenih, v dražbeni hiši Ziska & Locher na začetku tega meseca iztržili le 1600 evrov oziroma s pribitkom dobrih 2000.

Drugo najvišjo izklicno ceno 4560 evrov so v Trubarjevem antikvariatu postavili faksimiliranemu natisu baročne *Spominške knjige ljubljanske plemeške družine sv. Dizma*, sledi mapa s sedmimi litografijami Zorana Mušiča *Cadastre de endowes* iz leta 1974 z izklicno ceno 4200 evrov. Cenovno izrazito izstopajo še *Poezije* Simona Gregorčiča (drugi pomnoženi natis) z njegovim posvetilom in podpisom ter ceno 720 evrov. V letu Hinika Smrkečarja, v katerem smo delni dvodelne razstave v Narodni galeriji in kopice knjižnih izdaj, bo na dražbi tudi njegov *Martin Krpan* iz leta 1917 s statusom prve slovenske silkanice, ki je v preteklosti na dražbah že dosegla visoke cene. Tokratni izvoz je prevezan, izklicna cena pa bo pri 240 evrih.

Najvišjo izklicno ceno v katalogu Carniole Antique, 27.500 evrov, ima zgodnja slika *Speča dvojčka* osrednjega hrvaškega slikarja s preloma 19. in 20. stoletja Vlahu Bukovca. FOTO CARNIOLA ANTIQUA

Najvišjo izklicno ceno v katalogu Trubarjevega antikvariata ima s 157 loti Slava vojvodine Kranjske z imenitno provenienco v knjižnici Božidarja Jakca.

20. stoletja Petra Lubarde, ki je dosegla 35.000 evrov, kar je bil tedaj najvišji znesek večera.

Druga najvišje ocenjena umetnina v tokratnem katalogu prav tako pripada umetniku iz istega časa, Čehu Václavu Brožičku. Gre za sliko *Tkalce tapiserij v Parizu*, njena izklicna cena bo 15.000 evrov, sicer pa je Brožič slika akademske usmeritve iz poznega 19. stoletja, ki je leta 1896 kot prvi Čeh postal član francoske Akademije lepih umetnosti. V času življenja je dosegel status najpomembnejšega češkega slikarja.

Najdražja slovenska umetnina bo najbrž v *Biografiju* Ivana Čaga, ki ima izklicno ceno 12.000 evrov. Slika *Zena in sin* Marija Pre-

Prestična nagrada za Threnos

Glasbeno gledališče Zdaj Velik uspeh predstave v izvedbi ansambla Chorieg in režiji Karmine Šilec

Številnim domačim in tujim nagradam, ki jih je prejel zbor Karmine Šilec, ki ga vodi Karmine Šilec, so dodali še eno – za predstavo *Threnos (za grlo)* skladatelja Jacoba Cooperja in v režiji Karmine Šilec so prejeli imenitno mednarodno nagrado *Glasbenega gledališča Zdaj* (*Music Theatre NOW*, MTN), vodilnega mednarodnega tekmovalca prvih produkcij novih glasbenogledaliških del, ki nastajajo v profesionalnih produkcijskih hišah.

PETER RAK

Od leta 2008 je bilo na tekmovalni predstavljenih več kot tisoč svetovnih premier nove opere in glasbenega gledališča kot del edinstvenega srečanja, ki povezuje praktike in organizatorje takšnih dogodkov z vsega sveta. Letos se je za nagrado potegovalo več kot 150 predstav. Dobnik nagrade se avtomatično kvalificira za nastope na najprestižnejših festivalih, kot so festival O v Rotterdamu, *Prototype Festival* v New Yorku, *Teatrix MX* v Ciudadu

de México in švedski biennialni festival za uprizorjene umetnosti v Stockholmu.

Žalujofe živali

Člani strokovne žirije so v obrazloženi nagrade zapisali, da je *Threnos* izjemna predstava, in to ne le zaradi rituala, v katerem vključuje občinstvo, temveč tudi zaradi svojega sporočila. Zanimalo o razumevanju narave in refleksiji družbe skozi metaforo žalujofe živali je kot izz-

Klavnice so prostor, v katerem se srečajo človek, stroj in žival.

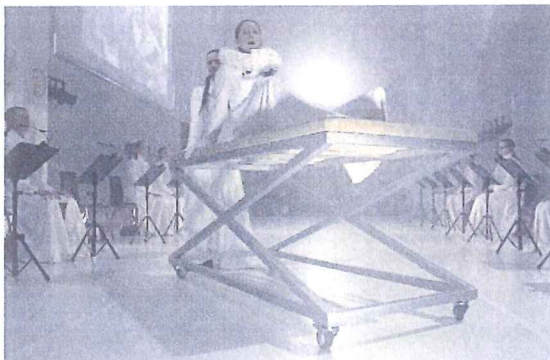
kušnja, v kateri je povezanost zagotovljena. Tudi glasbena kompozicija izstopa kot poziv k skupnostim in lepoti, močna forma postavljive ji daje navdihajoč medprostori za notranjo refleksijo. To je druga nagrada MTN Karmine Šilec po predstavi *IT* veka vekov v produkciji SNG Maribor, ki je bila nagrana

v kategoriji glasbe onkrj opere. Letošnja nagrada *Glasbenega gledališča Zdaj* se pridružuje naboru priznanj Karmine Šilec za delo na področju glasbenega gledališča; med njimi so ruska zlata maska, nominacija za evropsko gledališko nagrado *theatrical realities* (EPTK), nagrada Prešernovega sklada...

Predstava v izvedbi novoglasbenega gledališča Chorieg je bila pri nas premierno predstavljena marca lani. Ustvarila jo je mednarodna umetniška zasedba, ob skladatelju Jacobu Cooperju ter avtorici glasbenega in uprizoritvenega koncepta Karmine Šilec se pesnica Dora Malech, scenograf Dorian Šilec Petek, avtorica risb in videa Young Joo Lee, umetniška sodelavka Silda Bell, kostumografka Tina Bonča, oblikovalce svetlobe Andrej Hajdinjak. Glasbo za 16 procesornih glasov in elektronično je zvočno oblikoval Danilo Zenko, videoprojektiralec je vodil Grega Fanaček. Predstava je nastala v koprodukciji z Lutkovnim gledališčem Maribor. Karmine Šilec je o projektu povedala, da je tisto, kar je tako po-

gosto skrito v zakulisju, v *Threnosu* pripljano na oder kot predstava, ki ponuja prostor za občutaj in razmislek. Klavnice so prostori, v katerem se srečajo človek, stroj in žival. S tem se *Threnos* sprašuje o sodobni družbeni paradigmi, v kateri Človek s pretrajanim poveljevanjem lastne kulture skoraj popolnoma uniči naravo.

»Prehod iz živali v meso je trenutek, ko se namenoma utišajo njihova življenja in smrti. Živali – za razliko od ljudi – običajno umirajo stran od pogledov. Za mrtnimi ni žalovanja. *Threnos* to, kar se običajno skriva ali prikriva, ponuja kot prostor za razmislek. Delo je na prvi pogled usmerjeno v skrb za živali. V resnici pa gre za ljudi, za nas in naš občutek krivde. Skušamo ponoviti občutek – a dvomimo, da nam bo uspelo. Spoznavamo, da smo se odločili pogledati stran od stvari, ki nas težijo ali so težke. In zato – zaradi strahu in od sramu, ker nas je strah – zapremo oči, popolnoma in vedno.« *Threnos* je letos izšel na devedelju, na voljo je tudi kot video na zahtevo.

Letos se je za mednarodno nagrado *Glasbenega gledališča Zdaj* potegovalo več kot 150 predstav, žirijo je prejel *Threnos*. FOTO RUDI URAN

Melita Forstnerič Hajnšek

Dolgo vas ni bilo na sceni, zdaj pa se pripravljate na kompleksen, obsežen multizanrski projekt - gre za več projektov v bistvu. Kaj ste (za)snovali v tem težavnem, neobvladljivem koronskem času izolacije in molka?

"V času od lanske premiere Threnosa, projekta s premiero tik pred vstopom v obdobja karantene, sem dejavnost usmerila v tisto, kar je bilo pod temi pogoji mogoče. Posvetila sem se pisanju knjig, pripravi novega glasbenega dela, *endemične pesmi*, ter studijskemu snemanju plošče in zvočne knjige."

DERT je naslov koncerta v Unionski dvorani, ki bo 23. junija, v izvedbi projektne ansambla novoglasbenega gledališča Choregie in produkciji Carmine Slovenice. Dan kasneje bo koncert tudi v jami v Divači v okviru festivala Sanje. Ampak koncert je šele uvod v neko širše ustvarjalno dejanje z več postavkami? Ta čas je izšla dvojezična knjiga *endemičnih pesmi* in dve cedejki. "BABA je choregie projekt, ki obsega glasbeni, glasbenogledališki in literarni del. Pred nami je prvi sklop, in sicer izid dveh knjig - Katalog in Kolosalna balkanska fikcija, ki ju izdaja založba Sanje. Carmina Slovenica je pravkar izdala zvočno knjigo, kjer dramska igralka **Minca Lorenci** (režija zvočne knjige **Tanja Lužar**, svetovalka za jezik in govor **Mojca Redjko**) pripoveduje deset portretnih zgodb žensk. Dobrih dvanajst ur pripovedi, ki jih lahko poslušalci preko Audibooka naložijo na pametne telefone ali pa jih poslušajo na CD-predvajalniku, govori o ženskah z Balkana, ki se odločijo ali so bile določene živeti drugačno življenje. Življenjsko okolje in okoliščine si z junakinjami iz pripovedi delimo, saj se naše usode in izkušnje po nekaterih robovih stikajo in prekrivajo. Ženske v zgodbah so najbrž tudi ogledalo položaja žensk v sodobni družbi. Pripovedi so seveda fikcija, vendar vse temeljijo na dejstvih in resnicah.

Ne zanima me značilen balkanski zvok, iščem novo zvočno razsežnost in fenomen zahodnega pogleda

Koncert DERT 23. junija v Unionu bo premierna izvedba novega dela in predstavitev zvokov in besed *endemičnih pesmi*. DERT je pravkar izšel kot knjiga poezije s priloženimi CD-ploščama. Na eni so posnetki novoglasbenega gledališča Choregie z glasbo finske skladateljice Tellu Turkka, na drugem pa moja besedila podaja pesnica Nežka Struc, ki je pesmi tudi prepešnila iz angleščine v slovenščino.

Predvsem pa bo koncert priložnost izvajati pred poslušalci, kar bo prvič od lanskega Threnosa marca do

NOVI PROJEKT KARMINE ŠILEC

Pozorna poslušalka sveta

Pred koncertom *endemičnih pesmi* DERT v izvedbi projektne ansambla novoglasbenega gledališča Choregie v Unionski dvorani Maribor 23. junija, dan kasneje na festivalu Sanje v Divači

zdzaj. Medtem smo sicer imeli nekaj mednarodno odmevnih online dogodkov, prav te dni je dobro gledan streaming Toksičnih psalmov iz New Yorka. A nikakor se nisem navadila in tudi ne sprejela, da bi uprizoritvene umetnosti lahko delovale na ta način, zato čutim pred DERT-om prijetno vznemirjenje."

Zakaj "endemične pesmi"? Kot zapišete v prologu k dvojezični knjigi s skrivnostnim naslovom BABA in DERT, je "DERT platno, na katerega projicirate strahove družbe, dvome, probleme, užitke

..., zgodovino in sedanost". Gre za zgodbe o viridžinah, zapriseženih devicah, balkanskem fenomenu par excellence? Hkrati pa se ga lotevate večžanrsko - dokumentaristično, raziskovalno, avtorsko literarno, intimno, spominsko, tudi politično ... Zanimiv pendant vašemu prvotno glasbenemu poslanstvu?

"Projekt BABA niso zgodbe o viridžinah, je pa z njimi navdahnjen. Nastajati je začel v času moje harvardske raziskave tega endemične govora z Balkanskega polotoka. Gre za ženske, ki se zavežejo devi-

Karmine Šilec: "Izvajalke so v koronačasu s pametnimi telefoni snemale svoja posamezna izvajanja, ki smo jih kasneje v studiu obdelali v celotne posnetke, ki so sedaj izšli." Foto: Dorian ŠILEC PETEK

škosti, nosijo moška oblačila, opravljajo moška dela, kadijo ... in so dokaj enakovredno moškim sprejete v njihov svet. Temu se je pridružilo še raziskovanje glasbene dejavnosti viridžin in s tem povezanega guslarstva. To je bila osnova za nastanek libreta za kompozicijo in scenarija za glasbenogledališko predstavo, nazadnje pa je oboje preraslo v besedilo, ki bo sedaj izšlo v knjižni obliki. Tema projekta se je od prvotne inspiracije, viridžin, razlezla in zašla še na druga polja. Tudi sama sem v projektu BABA stopila na druga izrazna polja, kar je bila zame izjemna izkušnja."

Balkanska duša lahko razume

K projektu ste povabili finsko skladateljico Tellu Turkka, s katero ste že sodelovali, avtorica poezije ste sami? Sodeč po prebranam, vam je "taljenje odmrznjenih glasov" (ena od vaših povednih metafor) izjemno uspelo. Od kod, zakaj ta korak, klic k verbalnemu?

"Pomenovanje dela projekt DERT izhaja iz tradicije tako imenovanega *odprtja duše* oziroma *strastnega vriska duše*. Verjetno le balkanska duša lahko popolnoma razume fenomen, ko iz neozdravljivih ostankov nebesedljivega 'bola' skozi intenzivno izkušnjo bolečine in stiske pride do popolne pomiritve. To je svojevzstven balkanski blues in pozitivna katarza v enem.

Besedila *endemičnih pesmi* so nastala za glasbo, ki jo skladam po naročilu Hewlett Foundation 50 Arts Commission - za gledališče, glasbeno gledališče in govorno besedo ter ansambla Kitka.

Moj navdih za ta projekt izhaja iz igranja in petja zgodb guslarjev, pri katerih sta glasba in besedilo tako tesno povezana, da se njuni koncepti in težnje pogosto prekrivajo. Oba sta enako pomembna in komaj obstajata drug brez drugega. Ideja glas-

SLOVENSKI DNEVI KNJIGE

Rekordno število založnikov na sejmu v Mariboru

Petra Zemljič

Literarni festival Slovenski dnevi knjige, 24. po vrsti, ki bo trajal od 18. do 24. junija, bo postregel s skoraj 100 dogodki, gostil pa bo več kot 500 ustvarjalcev, ki bodo razmišljali in spregovorili o dotiku, osrednji temi letošnje edicije. Izjemen je, po besedah programske koordinatorice festivala **Petre Kolmančič**, tudi odziv založnikov; 28 jih pride na sejem in to je številka, primerljiva s tistimi iz prvih let festivala. Ob knjižnem sejmu na Grajskem trgu se obetajo literarni nastopi, branja, razstave, ulični performansi, pogovori in tako naprej. Festival poteka v organizaciji MKC Maribor s številnimi partnerji.

"Zdi se mi, kot da bi se dogajala revitalizacija tega sektorja. Morda je to povezano z Unescovim poročilom z začetka tega leta, ki navaja, da se je v času izolacije in epidemije število prebranih knjig v številnih državah po svetu podvojilo. Vsled tega poročila pa upam, da bo knjižna panoga ena tistih, ki ne bodo drastično občutile dolgoročnih posledic epidemije," je izpostavila Petra Kolmančič in pojasnila, da z izbrano festivalsko temo, to je dotik, želijo preko knjig in branja začeti razpravo o pomembnosti človeške bližine, dotika, pristne komunikacije in posledicah prepovedi druženja, pa tudi o stikih z drugimi svetovi, kulturami in miselnimi obzorji preko knjig in

branja. V knjigah nas čakajo majhni dotiki velikega formata, je dodala.

Otvoritveni dogodek bo v petek opoldne pred Univerzitetno knjižnico Maribor, ko bodo odprli razstavo na prostem Sto samot nekega dotika (Kamen, voda in dotik v poeziji **Erike Vouk**) avtorjev **Boruta Gombača** in **Jerneje Perlež**, nastopila bo harfistka, performerka in pevka **Zvezdana Novakovič**.

"V času izolacije in epidemije se je število prebranih knjig v številnih državah po svetu podvojilo"

Pester in bogat program, ki sledi, je primeren za vse generacije in bo potekal v številnih partnerskih mestih po Sloveniji, in sicer v Ljubljani, Kopru, Brežicah, Sežani, Celju, Ormožu, Novem mestu, Hranstniku, Lenartu in Sveti Trojici v Slovenskih goricah. V Ljubljani, Kopru in Celju bo ta teden Sejem na zraku, ki ga koordinira pisarna Ljubljana - Unescovo mesto literature in na vrtu društva pisateljev naj bi se po napo-

vedih predstavilo kar 50 slovenskih založnikov.

Knjiga za vsakogar

Koordinatorica knjižnega sejma **Nina Medved** opozori, da ne gre le za to, da se veselijo rekorda, ampak tudi za to, kar lahko s tem ponudijo v sklopu festivala. "Sejem bo bogat, na voljo bo odlična otroška literatura, leposlovje za mladino in odrasle različnih okusov. Imamo dela slovenskih avtorjev v izvorniku kot številne prevodne naslove. Posebnost so tudi gledališki založniki, ki pri našajo dela s področja uprizoritvene umetnosti. To bo celovit sejem, na katerem vsak, ki ima rad knjigo,

najde nekaj," je dejala. Izjemen literarni program bo ves čas festivala tudi na Grajskem trgu, večina v dnevnem času, v Maribor pa prihajajo številni literarni nagradenci s svojimi deli. Veliko se obeta tudi za najmlajše, med drugim sprehodi po razstavi na plakatih v mariborskem mestnem jedru z reprodukcijami ilustracij **Igorja Šinkovca** in zgodb **Petra Svetine** iz slikarnice Timbukt, Timbukt.

Na sejmu bodo predstavlili še alternativne literarne revije, ki ponujajo priložnosti tistim, ki resno vstopajo v literarno področje. V Maribor prihajajo tudi gimnazijci iz vse Slovenije, obeta se pravi srednješolski literarno-glasbeni maraton. Razglasil bodo tudi zmagovalca

benega projekta je, da naj bi - enako kot pri guslarskem izvajanju epov - poslušalci/občinstvo poznali vsebino zgodbe, zato se bodo odzvali na ustvarjalno razporeditev znanih delov ali celo na ponovitev celotne zgodbe - ustvarjene in poustvarjene. Z drugimi besedami, gre za uporabo raznolike glasbe, navdihnjene z isto zgodbo. Ne zanima me značilen balkanski zvok, iščem novo zvočno razsežnost. Od tod ideja o sodelovanju z avtorico, ki prihaja iz drugega okolja. Naročilo cikla enajstih skladb za ženske glasove sem zaupala skladateljici Tellu Turkka, finski avtorici, interpretki in violinistki, ki se umetniško največ posveča žanru sodobne reinterpretirane ljudske glasbe."

Kako nas nagovarja devišstvo danes? O tem ste se že spraševali v projektu EPK 2012 Like a Virgin - (Ne)dolžnosti oziroma v vašem projektu Placibo o krščanskem konceptu device matere.

"Res je videti, kot da se že dalj časa ukvarjam z devištvom. Vredno se mi zdi ukvarjati se z njim, saj mu ljudje še danes pripisujemo pomen. Pravzaprav je sedaj celo ponovno v vzponu praksa celibatnega življenja. Pri viridžinah seveda gre za drugačen položaj vzdržnosti kot pri religioznih praksah. Pojav zapriseženega devišstva ima izvor v patrilinarnem sistemu. Ker njegova logika ne dovoljuje, da bi vloga ohranjanja družinske linije opravljala kot ženska, se ideja nadaljevanja moške linije ureničuje s simbolno preobrazbo ene izmed hčera v moškega. To zapleteno konstrukcijo dodatno ščiti zaobluba večnega devišstva, da te ideje ne bi uničilo morebitno rojstvo otroka tuje krvi. Devišstvo viridžin v otrodnostih balkanskih krajih pomeni predvsem mehanizem za ohranjanje ravnotežja in preprečuje razpad obstoječih ekonomskih in družbenih odnosov."

Kdo je zaprisežena devica?

Vaše raziskovanje viridžin je dolgoletno, tudi in situ, po Balkanu, pa tudi na Harvardu ste raziskovali ta fenomen. Življenjske habitate

in habitate si z junakinjami DERT-a delimo v raztegnjenem času in skozi skrivno zavezo. Po vaših raziskavah srednjeveških žensk v samostanih, rusalk in mnogih zamolčevanih, tlačenih junakinj skozi čas - novo polje v podobnem kontekstu drug(a)čnosti, ranljivosti ...?

"Zanima me, kdo je zaprisežena devica in kakšna je njena identiteta, zakaj je pomembno, da spremeni vidne, zunanje lastnosti, in kaj je lahko tako močna motivacija, da ženska spremeni svoj najgloblje zakoreninjeno identiteto in začne živeti kot moški; in - ali se viridžina resnično podreja imperativu skupnosti ali pa morda celo stvari jemlje v svoje roke in podobna vprašanja. Vendar pa me je v času, odkar se posvečam tej temi, začel vzporedno izredno zanimati še en fenomen, in sicer fenomen zahodnega pogleda. Gre za prepletanje dinamike moči med zahodno proizvodnjo znanja in vedenja ter tradicijo, fenomen, fol-

kloro in njihovimi lokalnimi interpretacijami. Spoznala sem, kako sem bila tudi sama nevede v tej zanki.

Kaj je tako močna motivacija, da ženska spremeni identiteto in začne živeti kot moški

Ta obrat mi je popolnoma spremenil pogled. Najbrž sem tudi zato pri projektu BABA ubrala še druge in drugačne oblike izražanja. Ustvarila sem intuitivno pojmovno mrežo med glasbo, heteroromantično ideologijo, Balkanom in političnim, kjer preizprašujem oziroma drezam v identitetne politike in problematične komodifikacije spolov."

Treba je povedati nekaj o nastajanju projekta in pandemiji, novih medijih (pametnih telefonih), novih, težavnih okoliščinah, ki so zaznamovale projekt. Pravite, da ste zasnovali "testament pandemičnega časa"?

"Glasbeni projekt DERT je v celoti nastal v času, ko je svetu vladal koronavirus. Vaje petindvajsetčlanskega ansambla novoglasbenega gledališča Choregie so potekale doma, individualno, občasno preko spleta. Sodobna tehnologija lani še ni bila pripravljena na izzive skupnega muziciranja preko spleta, zato je bil projekt za vse velik izziv. Izvajalke so torej s pametnimi telefoni snemale svoja posamezna izvajanja, ki smo jih kasneje v studiu obdelali v celotne posnetke, ki so sedaj izšli. Na voljo so na različnih spletnih platformah, kot sta iTunes ali Spotify, ter še vedno tudi na, sedaj že malce preživeli obliki, CD-plošči. To je bil zelo kompleksen in dolgotrajen proces, v katerem sta

Projektni ansambel novoglasbenega gledališča Choregie v novem projektu DERT Foto: Sintija HABIJANIČ

pomemben del opravila voditeljica snemanja Mojca Kamnik in tonski mojster Danilo Ženko."

"Smrtiholična družbena ozklogledost" spremlja fenomen (anti)junakinj, ki so v ospredju vaših zgodb. Mitomanija, mizoginost, primitivizem čedalje bolj obvladujejo našo sedanost - ne le v odnosu do zapriseženih devic.

"BABA je prostor, ki govori o družbi in njenih prepričanjih, vedenjih pa tudi zablodah. Njene teme odražajo osrednjo vizijo življenja, človeških razmer in izkušenj, s poudarkom na ženskah. Dotika se tudi družbene ozklogledosti, ki rada ponavlja pojme, kot so tradicija, družina, čast, za katerimi pa se pogosto skriva mizoginost. BABA ne uči, raje razkriva, ne pridiga, ampak razlaga."

Na predstavitvi festivala (od leve): Nataša Konec, Nino Flisar, Zora A. Jurič, Petra Kolmančič, Nina Medved in Borut Gombač Foto: Andrej PETELINSEK

natečaja Ali govoriš emojščino? in osemnajstic zaporedno organizirali rap maraton Rap kot način življenja, ki ga bo moderiral Mišel Ristov - Amo. Nina Medved izpostavi še dva lokalna dogodka, in sicer predstavitev avtobiografije Iva Mojzerja in knjigo Eriha Tetičkoviča Najboljši človekov in pasji prijatelji. Obeta se še lutkovna predstava Las na koži, ki je nastala na podlagi istoimenskega dela avtorice Barbare Simoniti.

Založba Pivec bo poskrbela še za mednarodno dimenzijo v Mariboru, Ljubljani in še kje, navede urednik Nino Flisar, saj bo gostila tri ugledne avtorice, nagrajene z nagrado EU za književnost: Lauro Freudenthaler (Avstrija), Anno Höglund (Švedska) in Piio Leino (Finska). Vse prihajajo

sem v okviru projekta Utrip evropske literature, ki ga v zalozbi izvajajo od leta 2015, bralcem pa ponujajo prevode sodobne evropske literature. Tradicionalno seveda se bo od 21. junija dogajal še finale pesniškega turnirja v organizaciji te založbe, tokrat na prostem pred Minoriti, pojasni Zora A. Jurič. Polfinalna obračuna, ki so ju izvedli letos na daljavo in ne v živo, si je ogledalo več kot dva tisoč ljudi iz 25 držav, neznan donator pa bo novo viteznijo ali viteza nagradil z denarno nagrado.

Uspešen knjižnični projekt

Festivalska ekipa izpostavi še skupinski literarni večer LGBTQ z

gostom Brnetom Mozetičem, s čimer se pridružujejo sklopu prireditelj ob mavričnem juniju v Mariboru. Literarna postaja bo gostila pesnico in pisateljico Bino Štampe Žmavc, ki je tudi osrednja gosja festivala. Na pesniškem branju bo nastopil Feri Lainšček, na prozmem pa bodo nastopili Veronika Simoniti, Svetlana Slapšak, Dušan Šarotar in Laura Freudenthaler. S svojimi novimi deli se bosta predstavila še Rok Vilčnik in Tomo Podstenšek. Nataša Konec iz Mariborske knjižnice, ki bo gostila Literarno postajo z osrednjo gostjo, je spomnila še na razstavo Obrazi knjige, ki so jo postavili ob svetovnem dnevu knjige na Glavnem mostu. Razstava je bila uspešna, od 65 fotografij jih je ostalo le 24, je dejala malo za šalo, malo pa za res. So pa s to razstavo, v kateri so sodelovali mariborski knjižničarji, odprli natečaj in po elektronski pošti in družbenih omrežjih prešli sto fotografij. Izbor bo razstavljen v času sejma na trgu, kjer boste dobili tudi QR-kodo, preko katere se lahko prestavite v virtualni svet in si ogledate vse prispele fotografije.

56. BS

Predfestivalna Platforma z Ex Auro in Poklonom

Devici se bo z dvema predstavama odvrtila predfestivalna Platforma sodobnega plesa na 56. Borštnikovem srečanju (BS) v okviru dodatnega programa. Nastopili bodo Maria Keck in Tomaž Pačnik z glasbeno-plesnim koncertom Ex Auro in in Tanja Zgonc z buto predstavo Poklon. Plesalka in vokalistka ter pianist bosta na Malem odru SNG Maribor predstavila zvočno popotovanje, skozi katerega na kreativen način ter v sodobnih in živih priredbah predstavljata mešanico flamenka in ostalih, z njim povezanih eksotičnih glasbenih zvrsti. Avtorica koncepta, koreografinja in izvajalka Tanja Zgonc pa s predstavo Poklon, ki se bo odvila v Lutkovnem gledališču Maribor, želi počastiti šestdeset let od nastanka buta, izvirne japonske oblike plesnega gledališča, in hkrati svojo tridesetletno pot, predvsem pa se pokloniti svojim učiteljem. (pz)

Tanja Zgonc: Poklon Foto: Barbara ČEFERIN/Arhiv Platforma

Tokrat analiza fenomena virdžin

Karmina Šilec Nov trojni projekt je posvečen balkanskim zaprišeženim devicam z moško identiteto

Jutri in v četrtek bo z naslovom *Dert* projekt *Baba* v Mariboru in v Divači jami predstavljen v koncertno-scenski obliki. FOTO SINTIJA HAJBANIČ

»Delitev oblačil na ženska in moška je zgodovinski koncept, po katerem je bil spol razumljen binarno. Virdžina ruši konvencijo in jo križi z moškimi atributi in oblačili. Z oblačenjem kot moški ali z nošenjem kakšnega kosa moških oblačil sporoča svoj družbeni premik. Oblačila so njena javna predstavitev, medij, prek katerega trčita javno in intimno.« je Karmina Šilec predstavila svoj novi projekt.

PETER RAK

Dirigentka, skladateljica in režiserka je z ansambelom novoglasbenega gledališča Choregie glasbeno predstavo *Threnos*, ki je analizirala eksploatacijski in antropocentrični odnos do živali, realizirala tik pred lanskim spomladanskim popolnim zaprtjem javnega življenja, nov multimedijski in multizanski trojni projekt s skupnim imenom *Baba* pa se posveča še nekoliko bolj nenavadnemu fenomenu. Gre za tako imenovane zaprišežene device, virdžine ali burmeše, ki prevzamejo moško identiteto in opravila ter vse življenje preživijo v celibatu.

Čudežna transformacija spola Ta nedvomno izjemni etnološki in antropološki pojav je bil nekdanj razširen na južnem Balkanu, danes pa ga zasledimo predvsem v Albaniji in med albansko populacijo na Kosovu in v Makedoniji. Karmina Šilec je poljska, da ima sicer navzkrižno oblačenje glede

na spol oziroma tako imenovani *crossdressing* v Evropi dolgo tradicijo in kar veliko različic, vendar gre pri virdžinah za drugačen pojav, in sicer v smeri družbenih moškosti. »Gre za ženske, ki se zavežejo devičnosti, nosijo moška oblačila, opravljajo moška dela, kadajo ... in so dokaj enakovredno sprejete v moški svet. *Baba* se ukvarja s tem, kaj je čudežna transformacija spola, z razmerjem med spolom in zmožnostjo posameznika, da deluje neodvisno od spola in da se o tem svobodno odloča, pa tudi s simbolno preobrazbo v moškega dodatno šteti zaobljuba večnega devičstva, da je ne bi uničilo morbitno rojstvo otroka tve kurje.

Pri glasbenem, glasbenoscenskem in književnem delu, ki sestavljajo projekt *Baba*, ne gre za eksplisitne zgodbe o virdžinah, je pa s temi navdihljen. »Ker so virdžine tako posebne, nenavadne, skoraj nezadane in zato osupljivi pojav, so seveda predmet radovednosti. Njihov drugačni videz jih je postavil na oder in postale so velike zvezde s področja *crossdressing*. V to radovednost okoli virdžin in sočanje z najintimnejšim in najbolj javnim teh zanimivih žensk sem se pred leti vpeljal tudi sama. Zdaj razumem, kako pogled nanje kroji predavajoča zabodna misel, ki je z močjo proizvodnje znanja in vedenja trčila ob tradicijo, folkloro in ustvarja prevladujočo interpretacijo. Napisanih je bilo kar nekaj študij, a mnoge jih še vedno obravnava kot radikalno druge. Razlike so pogosto precenjene, rade poudarjajo njihovo eksotičnost, a jih hkrati tudi univerzalizirajo.«

Balkanska tematika, finska skladateljica

Avtorica projekta je poudarila, da je vloga virdžine prilegata se določenim nižim družinskim in družbenim potreb v patriarhalnem sistemu, je manifestacija nujnosti moškega potomstva. Motivi za nastanek institucije virdžine so različni – v domači hiši ni sina, doma ostane, da bi skrbel za ostarele starše, noče se poročiti z izbranim moškim, njen moški jo je zapustil, lahko gre tudi za svojevrstno vendeto ... Simbolno preobrazbo v moškega dodatno šteti zaobljuba večnega devičstva, da je ne bi uničilo morbitno rojstvo otroka tve kurje.

Fenomen virdžin bo predstavljen z dvojnimi albumi, v koncertno-scenski obliki, s klasičnim knjižnim projektom in zvočno knjigo.

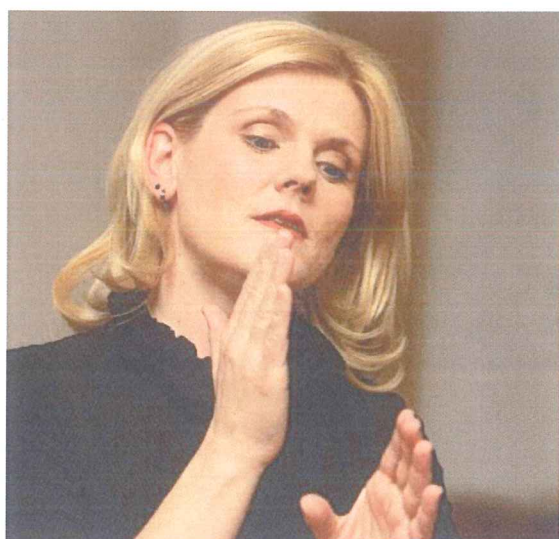
Kot rečeno, je ta fenomen vezan na Balkan, in vendar glasbena partitura ne prihaja s tega območja. Avtorica je finska skladateljica Telu Turikka, ki je za ta projekt napisala enajst skladb. »Moj navdih za glasbo projekta izhaja iz igranja in petja zgodb izhajev. Ideja je, da naj bi postuša-

ci poznali vsebino zgodbe, zato se bodo odzvali na ustvarjalno razporeditev znanih delov ali celo na ponovitve celotne zgodbe. *Hotela* sem slišati raznolike glasbe, navdihnene z isto zgodbo, in zanima me mešanje glasbenih idiomov, zato sem z naročilom cikla povabila k sodelovanju skladateljico, ki iste zgodbe oziroma pesmi govori z nepričakovanim glasbenim jezikom.« je Karmina Šilec predstavila glasbeni koncept.

Testament časa

Po njenih besedah *Baba* ustvarja »intuitivno pojmovno mrežo med glasbo, heteroromantično ideologijo, Balkanom in političnim ter preizprašuje identitete politike ter problematične komodikacije spolov«. Kot omenjeno, je to trojni projekt, ki je v celoti nastal v času, ko je svetu vladal koronavirus. Vaje so potekale doma, individualno, občasno prek spleta. Izvajalke so s pametnimi telefoni snemale svoja izvajanja dela v nastajanju, ki so jih pozneje speli v posnetke. Zato je ta album po besedah Karmine Šilec izjemno dokument tega posebnega obdobja in testament časa.

Jutri bo z naslovom *Dert* projekt v Mariboru in v Divači jami predstavljen v koncertno-scenski obliki, tukaj je še knjižni projekt *Baba*, ki obsega katalog in knjigo *Kolosalna balkanska fikcija*. Ob tem je izšla še zvočna knjiga, v kateri edinci pesmi Karmine Šilec interpretira igralka Minca Lorenci.

Vaje so potekale doma, individualno, občasno prek spleta, zato je ta album po besedah Karmine Šilec izjemno dokument tega posebnega obdobja in testament časa. FOTO TADEJ REGENT

Ocenjujemo

Gledališče

Eugène Labiche: Slammik
režija Diego de Bra

★★★★

Mestno gledališče ljubljansko O komediji *Slammik* Eugènea Labichea, ki je nastala leta 1851, kljub prireditvi Eve Mahkovic ne moremo reči, da se je »dobro postarala«; tik pred poroko s Heleno, hčerjo vrtnarja iz predmestja, se premožen meščan Fadinard znajde v škripih, saj mlajša poročenka z ženska Anaido – njegov konj ji je razgrizel slammik, ki ga je med ljubimkanjem obesila na neki grim – zahteva, da ji Fadinard priškripi novega; prej ne bo odšla

iz njegove hiše. Sledi Fadinardovo iskanje podobnega slammika po Parizu, kamorkoli gre, se slej ko prej pojavijo njegova nevesta, budočji taxi in nevestin bratranec. Drama v maniri vodvila sodobnemu občinstvu žal lahko ponudi le malo; tipске dramske osebe iz vrst meščanstva in kmetstva ne ponujajo svežega vida v razmerju med periferijo in urbanim okoljem, dramske osebe so žanru primerno ploske, okarakterizirane z zgolj nekaj (karikiranimi) potezami, ki so bile že tolikokrat videne, da preprosto ne delujejo več. Prvi večji očitki predstavi je tako že v izbiri dramskega besedila, katerega priredba je bila gotovo precejšen izziv, vsaj če je predelava hotela učinkoviti

Tipске dramske osebe iz vrst meščanstva in kmetstva ne ponujajo svežega vida v razmerju med periferijo in urbanim okoljem.

svetze ali sodobno – to ji žal ni uspelo. Toda osrednji očitki predstavi vsekakor velja režiji. Ta ni upoštevala značilnosti ogromnega praznega prostora – novega prizorišča Mestnega gledališča ljubljanskega v Litostru, v Hali 56 –, ni ga izkoristila, ni ga uporabila; de Bra je igralski ekipi preprosto dodelil mikrofone in dramo, ki bi v klasični postavitvi, za kakšno se je odločil, potrebovala vsaj manjšo, intimnejšo dvorano, postavil na desno stran dvorane, leva stran pa je ostala neizkoriščena. Zaradi lastnosti prostora je bila dvorana odeta v dnevno svetlobo, s čimer je bila uporaba lučnih tehnik zelo ožrnjena – pa saj jih v predstavi skorajda ni bilo! V ogromnem

praznem prostoru nadalje seveda močno odmeva, režija pa teh odmevov ni vključila smiselno in prepričljivo; nekatere replike so bile tako težko razumljive, splošen vtis pa je bil z vesplošnim odmevanjem precej klavrn. Že samo to popolno neupoštevanje prostora daje vtis, da se je postavitev znašla na nekakšnem zaslišenem uprizoritvenem kraju, kjer nikakor ne pride do izraza, a z vidika režije je to v najboljšem primeru preprosto nedoumljivo nespretno. Seveda se v teh okoliščinah ni mogla vzpostaviti atmosfera ali gledališka napetost; gledališka iluzija je bila preprosto razkrita in razgaljena na najbolj neželen in banalen način, kar je seveda prispevalo tudi k temu, da

predstava, četudi je drama dogajalno sorazmerno polna, postavitve pa dolga le dobro uro, ni imela napetosti in se je nepričakovano zelo vlekla. Nekateri redki režijski elementi, ki bi lahko delovali – na primer ponavljajoči se kriki »zet – papal« –, se v širši sliki postavitev niso mogli nikomur umestiti in tako niso pršli do izraza oziroma so delovali kot iztrgani iz drugega konteksta. *Slammik* tako morda (še vedno) želi biti humoran, a se ta numerar žal preprosto sesuje pod težo časa, priredbe in režije pa z neinovativnostjo, nedomiselnostjo in nedodelanostjo nikakor ne prispevata k temu, da bi se izpod te teže vendarle nekako izvlekla. ANJA RADALJAC

Pretresljivi zven endemičnih pesmi

*Na festivalu Sanje je v Divaški jami odzvanjal projekt **Baba: Dert** Karmine Šilec v izvedbi novoglasbenega gledališča **Choregie** v produkciji **Carmine Slovenice**.*

Foto: Metka Sulič

Hladnemu prostoru navkljub so pevke svojo nalogo opravile vrhunsko: kot vedno natančne tako intonančno kot tehnično, z jasno dodelanim fraziranjem in čisto artikulacijo, interpretativno poglobljeno, vokalno gibko in prodorno. Pesmi so zapele doživeto, da so se, odete v posebne, na trenutke arhaične, a vendarle tudi harmonične zvočnosti, z grozljivo lepoto razlegale po kamnitih in hladnih stenah kraškega podzemlja. Vzdušje v dvorani se je prilegalo pretresljivim besedilom in ustvarjalo posebno zamaknjenost.

Med 24. in 26. junijem je na različnih prizoriščih po Primorskem potekal dvajseti **festival Sanje**, ki ga organizira **Založba Sanje** iz Ljubljane. Uvertura v tridnevni festival se je odvila v Divaški jami na Krasu, kjer je **Karmina Šilec** predstavila svoj novi pretresljivi projekt, ***Baba: Dert***, endemične pesmi v izvedbi novoglasbenega gledališča **Choregie** v produkciji **Carmine Slovenice**. Projekt *Baba* obsega glasbeni, glasbeno gledališki in literarni del.

Dert, pravijo, je rdeč, ranjen volk, je pesem Balkana, ki poje naglas. Tako bi se glasila preprosta obrazložitev besede, ki se pojavlja v imenu zadnjega projekta Karmine Šilec. »Dert« izhaja iz turške besede in pomeni trpljenje, bol, bolečina ..., boleča duša ženske, ki se odloči, da bo prevzela moško vlogo in postala »virdžina«. Virdžine so kulturni fenomen, ki se je lahko razvil samo v patriarhalnem družbenem sistemu. Je endemičen pojav, ki je bil navzoč izključno na področju Črne Gore, Kosova, Albanije in nekaterih predelov Dalmacije. V družinah, kjer so se rodile same hčerke, se je ena zapriseгла celibatu, vstopila v moški svet in postala »on«. O tej filozofiji govorijo pesmi *Baba*, ki jih je Založba Sanje izdala in predstavitev uvrstila v tokratni festivalski program. Založba vsako sezono izda

festivalsko knjigo, letos je bila to *Kolosalna balkanska fikcija* Karmine Šilec s spremljajočim katalogom in zvočno knjigo – vse del impresivnega projekta *Baba*. Pri založbi pravijo, da knjiga pripoveduje o drugosti, o potovanjih po krajih in časih, ki se upogibajo pod plodovi romantične zahodne domišljije. Virdžine, balkanske zaprisežene device, so v zgodbah nenavadno ogledalo položaja žensk v sodobni družbi.

Na dan polne lune, takoj po solsticiju, je projekt *Baba: Dert* zazvenel petdeset metrov pod kraško zemljo. V vhodni dvorani jame, ki skozi vse leto ohranja temperaturo 8 stopinj Celzija, so v objemu kapnikov pevke zbora Carmina Slovenica predstavile besedila Karmine Šilec v uglasbitvah finske skladateljice **Tellu Turkka**. To je avtorica, interpretka in violinistka, ki se umetniško posveča žanru sodobne reinterpretirane ljudske glasbe. Uveljavila se je s skupinami, ki izvajajo finske rune iz *Kalevale* in odkrivajo druge arhaične zvočnosti Finske. Rune je vključila v uglasbitev *Derta*, v kateri pa so komaj zaznavne ali sploh ne primesi balkanske ljudske glasbe. Tisto, kar jim je skupno, je razmišljujoče in trpko vzdušje. Koncert je bil posebno glasbeno-gledališko in literarno doživetje. Poleg pevskega dela je med posameznimi pesmimi, ki so bile uglasbene v angleščini, ta besedila v slovenščini recitirala **Nežka Struc**, članica zbora, v interpretaciji **Mince Lorenci** pa so se oglasili odlomki iz zvočne knjige *Kolosalna balkanska fikcija*.

Hladnemu prostoru navkljub so pevke svojo nalogo opravile vrhunsko: kot vedno natančne tako intonančno kot tehnično, z jasno dodelanim fraziranjem in čisto artikulacijo, interpretativno poglobljeno, vokalno gibko in prodorno. Pesmi so zapele doživeto, da so se, odete v posebne, na trenutke arhaične, a vendarle tudi harmonične zvočnosti, z grozljivo lepoto razlegale po kamnitih in hladnih stenah kraškega podzemlja. Vzdušje v dvorani se je prilegalo pretresljivim besedilom in ustvarjalo posebno zamaknjenost. Kaplje vode, ki so nežno polzele s kapnikov in udarjale ob kamnito podlago, so krepile skrivnostnost zvočnih in literarnih sporočil.

20. festival Sanje se je iz Divače nato preselil v Beko na Krasu in svoje popotovanje sklenil v Medani v Goriških brdih. Prizorišča organizatorji Sanj izbirajo preiščeno, vsako nosi s seboj sporočilo iz davnine in je povezano z večno človeškim odkrivanjem smisla življenja, ki ima pogled usmerjen nazaj, pa ne zato, ker si ne bi želel sprememb ali razvoja, ampak zato, ker so bile takrat stvari in družba bliže človeškemu srcu, umu in dožemanju sveta skozi naravo in njena sporočila. Na neki način je tudi projekt *Baba* odkrivanje skritih, nekoliko temačnejših kotičkov človeške duše preteklosti, ki s svojo edinstvenostjo oblikuje bogato dediščino evropskega kulturnega prostora in govori o tem, kdo in kaj smo.

SIGIC, Metka Sulič, 10.07.2021

<https://www.sigic.si/pretresljivi-zven-endemicnih-pesmi.html?fbclid=IwAR2H5sK6BEPmyZgFqmifpgtSNXq7Y2r9uzU7mrP1iCurJowlg4Cd7DZ-RCI>